

aptes

279525

Anul V. Oradea, Ian.—Feb. 1929. No. 1—2.

Foaia Școlară

Revistă pedagogică-culturală

Organ oficial al revizoratului școlar de Bihor.

CUPRINSUL :

Pactul Briand-Kellogg	<i>George Sofronie</i>
Religie și caracter. — Misticism și adevăr. — Religie vie	<i>George Bota</i>
Adolphe Ferrière și Educația Constructivă	<i>Dr. Eug. Speranția</i>
Al zecea congres al învățătorilor din Transilvania, Crișana și Maramureș	<i>I. Barbulescu</i>
În jurul chemării către învățătorii României	<i>Fl. Pantiș</i>
Dela Congresul profesorilor de pedagogie	•••••
„Viitorul nostru cultural”	•••••
Dezideratele congresului dela Galați	•••••
Chemare către învățătorii României	•••••
Partea oficială. — Poșta redacției. — Reviate	•••••

S
H

Redacția și Administrația :
Oradea, Revizoratul școlar.

555

Oradea,
Tiparul Tipografiei Diecezane Str. Episcop Clorogariu No. 3.

Redactori:
P. Coroiu și C. Bunea

COLABORATORI:

Anghel Nicu, Apostolescu Nic., Anastasiu C., Bala Gh.,
dir. șc. normale Oradea, Barbulescu Ion, Gh. Barțaș,
Chirătescu I., Dan Pampiliu, insp. școlar, Oradea Fl., Fritea
Aug., prof. șc. normală, Firu N., Hagiu N., Măscuș I.,
Marinescu D., Măju Gh., Muntean C., Prodan Fl., Panai-
tescu Marin, Oros Sauril, Păslă Gh., Riza Alex., Rădu
Ștefan, Speranță Eugen, conf. acad. drept Oradea,
Sala Al., Safroniz Gh., conf. acad. drept Oradea,
Sarescu A., Tulbure Gh., inspector școlar, T. Teodorescu.,
Turturescu N.

Revista apare lunar, cu excepția lunilor
Iulie și August.

Foaia Școlară

Revistă pedagogică-culturală

Organ oficial al revizoratului școlar de Bihor.

Pațul Briand-Kellogg.

de George Sofronie.

I.

Marea problemă care s'a pus Europei, desechilibrată economic și sdruncinată moralicește, după semnarea tratatelor din 1919-20 — creatoare a noii ordini internaționale, — a fost *consolidarea păcii și organizarea ei pe baze juridice*. De zece ani această problemă, de caracter mondial, — aceasta este nota specifică a aproape tuturor problemelor internaționale post-belice, — constituie preocuparea primordială pentru marea majoritate a Statelor din comunitatea internațională, convinse — prin experiența războiului mondial, — că războiul a încetat de a fi o afacere, ca odinioară, că el echivalează cu sinuciderea, chiar pentru învingător. Pentru a ajunge la soluționarea ei, — vitală pentru restabilirea unui echilibru, care să înlesnească progresul civilizației, — doctrina, diplomația și organismele internaționale, urmăresc modalitățile de înlocuire a războiului, printr'un alt instrument, care să dea satisfacție intereselor adeseori contradictorii ale popoarelor; care să adapteze, în definitiv, noțiunea de drept, susceptibilă și necesară de evoluție și reînnoire, la viața internațională, ce suferă o continuă transformare.

Iar pentru coordonarea operei care să ducă la acest suprem ideal al umanității — *organizarea păcii* — autorii tratatelor din 1919—20, au hotărât crearea Societății Națiunilor, al cărei Pact constituie frontispiciul ultimelor tratate de pace. Menită de a organiza activitatea internațională, care se manifestă sub variate aspecte — și de a determina astfel crearea a ceea ce se numește *spiritul internațional* — misiunea principală a Instituției de la Geneva, rămâne însă, totemul *consolidarea unei păci durabile*, prin dezvoltarea *cooperăției* între popoare. Fără a fi perfect, dar susceptibil de perfecționare — și aci se vede o influență a concepției anglo-saxone — Pactul Soc. Naț. urmărește să realizeze acest scop, care

este însăși rațiunea elaborării lui. De aci continuile eforturi de a se completa lacunele vizibile ale Pactului¹⁾, de a se dezvolta sistemul sancțiunilor prescrise (Art. 16—17), de a se generaliza apelul la arbitragiu, de a se închide deci, cercul păcii.

În mersul către organizarea păcii — ceea ce în ultima analiză înseamnă soluționarea celor trei probleme componente: *securitate, dezarmare, arbitragiu*²⁾ — prima chestiune fundamentală, care se pusese a fost: *renunțarea la războiu, ca instrument de politică națională*. Aceptată de semnatarii Pactului sub forma condamnării războiului de agresiune³⁾, — atitudine ce se degajează din art. 12—15 din Pact, — această concepție trebuie pe de o parte precizată, prin progresarea limitării armamentelor, dezvoltării securității, consolidarea sancțiunilor, determinarea agresorului, etc.

Pe de altă parte trebuie de găsit instrumentul, care în modul cel mai potrivit, să soluționeze, prin eliminarea războiului, interesele contradictorii ale națiunilor; ceea ce după unii autori (ex. Al. Alvarez, N. Politis) înseamnă dezvoltarea obligativității Justiției Internaționale, iar după alții (ex. B. Lavergne, G. Scelle) imaginarea unui organ legislativ internațional, care să creeze noi reguli pentru reglementarea vieții internaționale, în evoluție. Un astfel de organ ar putea fi Adunarea Societății Națiunilor, într'o altă alcătuire; ea ar putea completa, printr'o legislație internațională, — con-

¹⁾ O precizare a lor în: Hans Wehberg, *Le Protocole de Genève*. (Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de la Haye. a. 1925. t. II. pag. 13—15.)

²⁾ Deși întrevăzute de Pactul Soc. Naț., armonizarea acestor elemente fu realizată în urma propunerilor Lordului Robert Cecil — care în a. 1922 sesiză strânsa interdependență ce există între *dezarmare și securitate* — și a propunerilor lui Mac Donald și Herriot din discursurile lor ținute la 4 și 5 Sept. 1924, care preconizând o extindere a procedurii arbitrale, legase *arbitrajul de securitate și dezarmare*. Instrumentele diplomatice în care se concretizează armonizarea acestor trei probleme au fost: *Trat. de Asistență Mutuală* din a. 1923 și *Protocolul de Geneva* din a. 1924. (Vezi: Schücking — Wehberg, *Die Sitzung des Völkerbundes*, 2. Aufl. Berlin 1924 pag. 422 și urm.; Schücking, *Garantiepaakt und Rüstungsbeschränkung*, Berlin 1924).

³⁾ Este adevărat că Pactul Soc. Naț. nu conține în mod explicit, calificarea de *crimă* pentru războiu. Deaceia s'a văzut în sancțiunile prescrise de Art. 16—17 un fel de *asigurare* pentru Membrii, care se conformează deciziunilor Pactului. Totuși, în realitate măsurile de constrângere au și un caracter, mai mult sau mai puțin, *penal*. Ne duce la aceeași încheiere, în special, al. IV din art. 16, care prevede *excluderea* pentru un membru al Soc. Naț. care nu ar participa la sancțiunile prescrise. Ceea ce înseamnă, în ultima analiză, că războiul întreprins în disprețul art. 12—15 din Pact, are *caracterul unei crime*. Dar această concepție poate fi admisă, și pentru că ea se armonizează cu conștiința generală a dreptului.

formă noilor situații și necesități, — lacunele dreptului internațional și ar contribui astfel la eliminarea războiului, prin îndepărtarea rațiunii utilității lui, în raporturile internaționale.

*

Cercetătorul obiectiv se poate convinge că unele progrese, nu de neglijat, au fost realizate în această direcție¹⁾. Ele se numesc: Tratatul de asistență mutuală (a. 1923), Protocolul de Geneva. (a. 1924) — *cea mai vie operă a Soc. Naț.* (De Brouckère), deși neadoptat de State, — Acordurile dela Locarno, Declarația de condamnare a războiului, de agresiune²⁾ etc. Și se poate remarca că toate aceste acte de ordin universal, îndreptate contra războiului și tinzând la consolidarea păcii, pornesc din sfera de activitate a Soc. Naț., ca un element natural și chiar esențial; deaceia, anticipând, putem deduce că, oricare ar fi valoarea politică sau juridică a recentului Pact contra războiului, oricare ar fi efectele sale eventuale, *el s'ar fi putut elabora și încheia și sub auspiciile Soc. Naț., dat fiind că orice convenție universală relativă la însăși fundamentele dreptului păcii și a războiului, o interesează direct și în mod vital³⁾*

Trebue încă de remarcat că acest progres interesează deopotrivă, o întreită preocupare a noii comunități internaționale: a) organizarea acestei comunități, — problemă de veche preocupare⁴⁾, b) consolidarea reglementării pacifice a diferendelor dintre State, c) condamnarea formală a războiului de agresiune.

Dar după fiecare etapă trecută, o aceeași întrebare se puneă chinuitor, autorilor sforțărilor pacifiste; și ea a determinat, în bună

¹⁾ Dacă luăm în considerație și ultimele două decenii anterioare războiului mondial, aceste progrese se pot reduce la patru etape principale care reprezintă un progres pentru umanitate: 1. Conferința dela Haga din 1899, care duse la stabilirea unei Curți Permanente de Arbitraj; 2. inițiativa Secretarului de Stat american Brynn, care, în 1913, preconiză înființarea Comisiunilor de anchetă și a mediației obligatorii; 3. fondarea Societății Națiunilor de către Președintele Wilson; 4. Protocolul de Geneva, din 1924, care reprezintă o extindere a lucrărilor și principiilor Soc. Naț. (cf. Wehberg. loc. cit. pag: 5).

²⁾ Rezoluția Adunării Soc. Naț. din 24 Sept. 1927.

³⁾ R. Erich. Le caractère juridique du „Pacte de Paris“. (Revue de Droit International, de Sciences Diplomatiques et Politiques. a. 1928. No. 3. pag. 232.)

⁴⁾ Vezi R. Erich. Probleme der internationalen Organisation. Breslau. 1914.;

Al. Alvarez. L'organisation internationale d'après le traité de Versailles, Paris. 1920. etc.

parte, o oarecare neîncredere în însăși opera Societății Națiunilor. Ce se va întâmpla dacă în caz de blocus proclamat de către Soc. Naț., conform art. 16 din Pact, Statele-Unite — de unde odinioară a venit ideea Soc. Naț. dar care, din motive politice, ca și dintr'o prea strictă interpretare a art. I. și X din Pact, au refuzat ratificarea trat. dela Versailles și implicit a Pactului, — ar insista asupra valorificării dreptului neutrilor¹⁾ de a face comerț cu Statul blocat? Se știe că această întrebare, pusă cu toată brutalitatea, a fost una dintre cauzele neadoptării Protocolului de Geneva: unele Puteri s'au temut, ca exercițiul sancțiunilor militare sau economice contra agresorului, să nu le pună în conflict cu Statele-Unite.

Evident că răspunsul nu putea fi decât pesimist, dat fiind locul preponderent, ce ocupă Statele-Unite în viața internațională, nu numai prin populația lor, ci mai ales prin puterea resurselor economice, prezente și viitoare, ca și prin excepționalele rezerve financiare.

Trebuie de găsit modalitatea îndepărtării acestui serios obstacol; de aceasta depindea succesul operațiilor întreprinse contra agresorului²⁾, și în consecință dezvoltarea păcii în lume.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ N. Politis admite revizuirea și a conceptului de neutralitate, sub noul regim al Soc. Naț. vezi: *Les Nouvelles tendances du Droit International Paris 1927* pag. 107—109.

²⁾ În cadrul Soc. Naț. s'au făcut repetate încercări spre a se ajunge la o satisfăcătoare determinare a agresorului. Astfel în proiectul de tratat de asistență mutuală din 1923, ea trebuia să fie făcută de către Consiliul Soc. Naț., cu unanimitatea de voturi. La fel este prevăzut în Pactul de la Locarno. Protocolul de Geneva, din contra, stabilea un sistem de prezumții grafie căroră, în cazurile cele mai frecvente și cele mai grave, determinarea avea loc în mod automat. În fine în'un proiect de tratat preparat în 1924 de către un Comitet american asupra dezarmării și securității, (promotorii acestui plan au fost Prof. Sholwell, Generalul Bliss și juristul David Hunter Miller) sarcina de a desemna pe agresor era încredințată Curții Permanente de Justiție Internațională. (Vezi N. Politis loc. cit. pag. 105.) și *Les Accords de Locarno*. (R. D. J. a. 1925)

Deassement D. N. Hadjisos. *Les sanctions internationales de la Société des Nations*. Paris 1920; Al. Alvarez. *La Reforme du Pacte de la Société des Nations*. Paris 1926.

Cât privește definiția agresorului, ea a fost redată, cu claritate, printre alții de cunoscutul interpret al Protocolului, Hans Wehberg; „D'après l'art cle 10, alinéa 1, est considéré comme agresseur tout État qui recourt à la guerre en violation des prescriptions prévues par le Pacte ou par le présent Protocole (loc. cit. pag. 94).

Cea ce înseamnă deci, că una dintre marile probleme diplomatice, de a cărei soluționare depindea însăși punerea problemei de organizare a păcii era: *cum să se construiască o punte de trecere între Geneva și Washington?*

*

O seducătoare încercare ce ar fi putut să folosească acestui obiectiv, reprezintă propunerea lui Briand din 6 Aprilie 1927, făcută cu ocazia aniversării intrării în războiu a Statelor-Unite. Profitând de faptul că numeroși sunt aceia care, în Statele-Unite, recunosc astăzi că o mare greșeală s'a făcut odinioară, prin desavuarea președintelui Wilson și prin refuzarea ratificării tratatului din Versailles, ținând seamă apoi de puternicul curent ce a pornit de peste Ocean, în ultimii ani, pentru *punerea în afară de lege a războiului* și ca consecință, pentru modificarea conceptului de neutralitate (de amintit propunerea Prof. Shotwell asupra reformei politice de neutralitate a Statelor-Unite, prezentată în Maiu 1925, la a 123/a sesiune a Asociației *Massachusetts Congregational Conference*, și apoi Președintelui Statelor-Unite), Ministrul Afacerilor Straine a Franței se adresează opiniei publice americane (prin Associated Press), spre a o angaja să ceară elaborarea unui *angajament internațional mutual* (între Franța și Statele-Unite), care, după formula americană, să *pună războiul în afară de lege*: „*Franța ar fi gata, spunea ministrul francez, de a subscrie public, cu Statele-Unite, orice angajament mutual, ținând să pună, între cele două țări, după expresiunea americană, războiul în afară de lege. Renunțarea la războiu ca instrument de politică națională, este o concepție deja familiară semnatarilor Pactului Societății Națiunilor și tratatelor de la Locarno. Orice angajament subscris în acelaș spirit, de către Statele-Unite, față de o altă națiune, ca Franța, ar contribui mult, în ochii lumii, să lărgescă și să fortifice baza pe care se construiește politica internațională a păcii*”). Acest apel era menit să constituie baza discuțiilor, ce vor duce la elaborarea noului monument diplomatic pentru condamnarea războiului, în de obște numit: *Pactul Briand-Kellogg* sau *Noul Pact al Păcii*, sau încă, *Pactul dela Paris*. Care este sensul juridic al acestui apel?

Rezultă, că prin acest apel, — despre care s'a zis că constituie începutul unei politici ce ar tinde la scoaterea Statelor Unite din izolarea impusă prin Doctrina lui Monroe, — Ministrul francez nu cerea Statelor-Unite nici de a accepta Pactul Soc.-Naț., nici de a subscrie protocolul referitor la stabilirea Curții Permanente de Justiție Internațională. Cerea numai ca poporul Statelor-Unite să declare, pur și simplu, că nu va recurge niciodată la războiu, pentru rezolvarea unei dificultăți politice cu Franța. Și —

1) Textul original și cele următoare, în „*L'Esprit International*” numerele din Aprilie și Iulie 1928.

ceea ce constituie nota sa originală — această declarație era adresată nu guvernului din Washington, ci poporului american, ceea ce înseamnă, — într-o democrație reală ca cea americană, — apelul la *forțele morale*. (N. M. Butler).

*

Care au fost consecințele apelului — propunere din 6 Aprilie 1927? Am accentuat că el corespundea stării de spirit a majorității opiniei publice americane, *sensibilă la orice inițiativă care ar tinde la consolidarea păcii și la dezvoltarea cooperăției între națiuni*. (Al Alvarez.) Totuși, a rămas câțiva timp fără a avea răsunet în cercurile oficiale, preocupate în special de prepararea apropiatei Conferințe Navale de la Geneva, și poate nu ar fi dus la așteptările inițiatorului, dacă nu s'ar fi găsit câțiva Universitari, care să considere că lor le revenea obligația morală de a răspunde. Astfel la 26 Aprilie, Dr. Nicholas Murray Butler — reputat internaționalist, Președintele Universității Columbia, — publica un călduros apel către compatrioții săi, conjurându-i de a răspunde Ministrului francez. El insistă asupra curajului D-lui Briand, *întrucât — spunea — nici un Ministru francez nu a vorbit vreodată în astfel de termeni, înainte de a se fi asigurat de sprijinul fără rezervă, al Cabinetului a cărui Membru era*.

Iar la 31 Maiu, alți doi specialiști reputați în noile probleme ale dreptului internațional, James Th. Shotwell, — care nu de mult a vorbit și la București, în cadrul Institutului Social Român, — și J. P. Chamberlain dela Universitatea Columbia, precizau, din dublu punct de vedere, juridic și de politică internațională, propunerea Briand, devenită ulterior plurilaterală. Și această interpretare științifică conchidea la acceptarea ei de către guvernul și națiunea americană.

În fine tocmai după *nouă* luni, — atunci când polemica navală anglo-americană ajunsese la un punct periculos, și cu ocazia discuției asupra reînnoirii tratatului de amicitie și arbitraj dintre Statele-Unite și Franța, care trebuia să aibă loc în anul 1928, — Secretarul de Stat american pentru Afacerile Straine, Kellogg¹⁾, se

¹⁾ Născut în 1856, a intrat în viața publică numai în 1906, ca Senator de Minnesota. Înainte a fost Avocat în Rochester, apoi în St. Paul, unde în 1912 este Președintele Ordinului Avocaților. A fost apoi colaboratorul lui Lodge în redactarea faimoasei *rezerve*, care a pus în discuție art. 10 din Pactul Soc. Naț. În 1922, când a fost învins în alegeri de democrați, Harding amicul personal și politic, a zis: *Voiu avea grijă de Kellogg.* Dar murind pe neașteptate, succesorul său Coolidge îi îndeplinea dorința. Astfel Kellogg a fost numit Ambasador la Londra, apoi în Ianuarie 1925 Secretar de Stat al Afacerilor Straine. În aceeași situație — și datorită propunerii Briand, Kellogg fu sosit să dobândească o celebritate universală. Ceea ce este încă o verificare a faptului că problemele mondiale — în speță problema războiului și a păcii — au întăritate asupra problemelor politice europene.

gândi să răspundă Ministrului francez. El înțelegea astfel să se conformeze opiniei publice americane. Era ziua de 27 Decembrie 1927, data când începu oficial conversația franco-americană.

*

Ea se urmează paralel cu polemica navală, cu proiectele diverse ale amiralităților rivale, cu discursurile provocatoare ale oamenilor politici, a celor două mari popoare, în conflict pe chestiunile maritime.

Incordarea era cu atât mai mare, cu cât antagonismul se manifestase pe chestiuni de detaliu, atunci când, în fond, se dorea izbutirea acordului, de ambele părți. Președintele Coolidge era iritat de ruperea Conferinței Navale de trei de la Geneva, (Statele-Unite, Marea Britanie și Japonia), pentru care fapt găsia responsabilă Marea-Britanie¹⁾. Iar în Anglia, care cunoaște dificultăți de ordin intern, provocate de crizele economice, și riscuri de ordin extern, determinate de deșteptarea progresivă a naționalismului colonial, — opinia publică și oamenii politici regretau deasemeni ruptura.

Din Statele-Unite, prin Președintele Coolidge, se afirma necesitatea de a avea un armament naval important, care dealtfel nu ar constitui o amenințare pentru nimeni. Iar în Anglia, Lord. Robert Cecil critica (în Sunday Times) eroarea amiralității britanice, care crede că securitatea constă în câteva unități navale mai mult sau mai puțin. El opina pentru găsirea unui mijloc diplomatic de apărare, și pentru convocarea unei noi Conferințe navale. La această opinie împăciuitoare se răspundea de către Primul Lord Amiral, Bridgemann, că „nimeni nu are dreptul în Regat, sau în afară de Regat, să uite că Marea Britanică este singura Putere a cărei existență depinde de libertatea mărilor.” Dar deasupra declarațiilor și actelor contradictorii ale oamenilor politici, se ridică opinia publică anglo-americană, osilă oricărui conflict între membrii familiei anglo-saxone; ea tindea să determine oficialitatea, la realizarea unui acord între Londra și Washington. Polemica a fost atât de acută, fazele ei atât de periculoase, încât eventualitatea unui războiu apărea ca verosimilă. Emoția cea mai vie urmă discursului pronunțat, în Statele-Unite, de către amiralul

¹⁾ Declarația comună citită în ultima ședință a Conferinței (4 August 1927), după ce expunea dificultățile ce au împiedecat reușita, adăuga totuși, că Puterile își exprimă „leur conviction que les obstacles qui ont surgi ne doivent pas être considérés comme mettant fin aux efforts qui tendent à amener une nouvelle limitation des armements navals.”

Plamkett, comandantul arsenalelor din New-York: „Trebuie executat proiectul naval proiectat; războiul este absolut inevitabil. Aceste cuvinte privesc în special pe Anglia, care nu va declara poate războiul *Dar îl va face declarat de către o altă putere, pe care o va susține...*” Cu toată desavuarea amiralului, de către guvern, opinia publică fu impresionată și ea se grăbi să manifesteze categoric pentru o apropiere, între Puterile antagoniste.

Reese din cunoașterea amănunțelor polemicii navale anglo-saxone,¹⁾ că numai ele pot înlesni înțelegerea evoluției, pe care o urmă — cum vom vedea — conversația Briand-Kellogg. Concretizarea condamnării războiului se grefează astfel pe această polemică navală.

Încă dela început, Secretarul de Stat american, Kellogg, își dădu seama ce avantajii politice poate să rezulte din propunerea franceză, dacă ea ar fi pusă într'un cadru mai larg. Ca și întreg poporul american, el doria ca rivalitatea dintre Anglo-Saxoni, periculoasă moralicește și politicește, să înceteze; cu atât mai mult că ea contravenea unui tradițional principiu din politica celor două State. Voia apoi, ca întrecerea în înarmări și construcții navale, cauză generatoare de războaie, să ia sfârșit.

Totul putea fi soluționat, dacă în angajamentul de a pune războiul în afară de lege, se isbutea a fi atrasă și Marea Britanie. De aci, în ultima analiză, și o mare satisfacție dată opiniei publice americane, factor determinant în orientarea politicii externe.

Deaceia în nota-răspuns trimisă ambasadorului francez la Washington, spune: „*Mi s'a părut că cele două guverne, în loc de a se mulțumi cu o declarație bilaterală, de natura acelei care este sugerată de către D-l Briand, ar putea să aducă păcii mondiale o contribuție cu mult mai strălucită, unindu-se într'o sforțare pentru a obține adeviziunea tuturor Principalelor Puteri ale lumii, la o declarație prin care aceste Puteri ur renunța la războiu, ca instrument de politică națională*”²⁾ Natural, tratatul ar fi deschis adeviziunii ulterioare a tuturor națiunilor, ar putea deci deveni universal. La origine însă, Secretarul de Stat american ține să fie încheiat cu *Principalele Puteri ale lumii*. În consecință această notă, prin care se răspunde propunerii franceze, trebuie interpretată și ca un apel către *aristocrațiu națiunilor*, care urmărește un scop

¹⁾ Vezi A. Milhaud. M. Kellogg et le Pacte contre la guerre... navale. (La Grande Revue a. 1928 No. 8 (August). pag 199--221).

²⁾ Nota americană din 27 Dec. 1927.

practic: gruparea popoarelor celor mai puternice, mai inteligente și mai susceptibile de a se înțelege între dânsle. Când ele se vor fi pus de acord, pentru eliminarea războiului, restul națiunilor va aderă progresiv. Care să fie explicația acestei *repudieri a universalismului, de la origine?* (Shotwell). Ministrul american crede că el nu ar fi absolut necesar, dar că ar putea fi chiar un izvor de inconveniente;) opinia aceasta a fost împărtășită ulterior și de Sir Austen Chamberlain.

Dacă concepția sa se realizează, nici Statele-Unite nici Marea-Britanie, nici Germania, nici Franța, nici Japonia, nici Italia, nu mai recurg la arme spre a se combate. Cum însă, aceste sunt și Marele Puteri navale, odată cu războiul terestru poate fi abolit și cel naval. Și cum problema navală este marea preocupare a Statelor-Unite, când Kellogg vorbește în corespondența sa cu Ministrul Afacerilor Străine a Franței — de Principalele Mari Puteri, *ele se ocupă și se preocupă de puterile susceptibile de a face războiul pe mare. Aceste fiind Puterile Mondiale, spre deosebire de celelalte, menite să trăiască într'un quasi-provincialism continental.*²⁾ În modul acesta, noua concepție adoptată, ar fi susceptibilă de a duce la elaborarea unui angajament internațional, care proclamând condamnarea războiului, ar rezolva și diferendele maritime ale Statelor-Unite, cu Anglia și Japonia, și ar aduce un nou prestigiu anterioroarelor aranjamente semnate la Washington, de care Statele-Unite doresc să se țină.

*

Dar pentru a se ajunge la încheierea tratatului astfel conceput, trebuia precizat dacă el nu ar prezenta unele incompatibilități între obligațiile ce ar impune semnatarilor și acele anterior contractate de ei, față de Pactul Societății Națiunilor

Această ipoteză determină pe Kellogg, în penultima notă adresată Franței la 27 Febr. 1928, — care rezumă întreaga controversă anterioară³⁾ și încearcă să dea o formă acceptabilă și prac-

¹⁾ Se gândește la Rusia și China, când spune: „Il existe certains États dont le gouvernement n'ou pas encore été universellement reconnu et certains autres sont à peine en mesure d'assurer le bon ordre et la sécurité à l'intérieur de leurs frontières”.

²⁾ A. Milhaud, *loc. cit.*, pag. 214.

³⁾ Concretizată prin notele din: 27 Dec. 1927 (americană), 6 Ianuarie 1928 (răspunsul francez), 11 Ianuarie 1928 (a doua notă americană), 21 Ianuarie 1928, (al doilea răspuns francez), 27 Februarie 1928 (a treia notă americană, urmate apoi de propunerea americană către Marile Puteri, (13 Aprilie 1928), de al treilea răspuns francez din 20 Aprilie 1928, de răspunsul german din 1 Maiu 1928, de cel italian din 4 Maiu 1928, de cel britanic din 19 Maiu 1928 și de cel japonez din 26 Maiu 1928.

fică formulei destul de vagi din prima propunere, — să precizeze: „*Imi vine greu să cred că clauzele Pactului Societății Națiunilor constituiesc într'adevăr un obstacol la cooperarea Statelor-Unite și a Membriilor Societății Națiunilor, în sforțarea comună pentru a li institui războiului. În acest sens, nu este fără interes de a aminti recenta adoptare de către a șasea conferință internațională a Statelor americane a unei rezoluții ce exprimă în numele republicelor americane, condamnarea fără rezervă a războiului ca instrument de politică națională, în relațiunile lor mutuale.*

*Este semnificativ de notat că din 21 de State reprezentate la Conferință, 17 sunt Membri ai Societății Națiunilor.*¹⁾

Scopul acestei note este de a pune de acord toate Marile Puteri, spre a se ajunge la *pacifizarea* mult dorită. Ea ar însemna pentru Statele-Unite o victorie externă, pentru Președintele Coolidge o victorie internă, pentru Kellogg un loc de cinste în istoria mondială, iar pentru comunitatea internațională o *garanție practică contra unui al doilea războiu mondial.*

*

Nota americană din 27 Februarie 1928, a fost comentată, cu pasiune atât în America cât și în Europa. Cea mai științifică discuție a ei, a fost prezentată de către Prof. James T. Shotwell într'o scrie de articole apărute în Martie 1928, în *New-York Tribune*, *The New Republic* și într'un articol din *Foreign Office*. Pentru Prof. Shotwell, cele două puncte obscure care se pretează la discuții, și care trebuiesc precizate și interpretate sunt: **a) războiul ca instrument de politică** și **b) dreptul de legitimă apărare**. Într'adevăr, după concepția ministrului american, trebuie făcută o sforțare comună pentru a abolii instituția războiului, ceea ce înseamnă a oricărui războiu, deci și a aceluia de legitimă apărare. Dar ar putea consimți la aceasta, Statele legate prin Pactul Soc. Naț. care în unele ipoteze admite războaiele legitime²⁾, și care s'ar putea vedea expuse la un atac din partea națiunilor neaderente, fapt susceptibil de a duce la o anarhie internațională? Pe de altă parte, dacă nu se părăsește acest *drept de apărare*, este evident că nu se renunță la *orice* fel de războiu, decât dacă se admite

¹⁾ Interesante amănunte asupra acestei Conferințe în: Al. Alvarez. *Le Panaméricanisme et la sixième Conférence Panaméricaine*. Paris 1928; Dr. L. Elssade. *La VI-e Conférence Panaméricaine*. (Revue de Droit International, de Sciences Diplomatiques et Politiques n. 1928, No. 2, pag. 95—105; James Brown Scott. *La Sixième Conférence Internationale Américaine*. (L'Esprit International n. 1928, No. 7, pag. 328—336.) etc.

²⁾ Vezi. H. Wehberg. *Le Protocole de Genève* loc. cit. pag. 30 și urm.

formula, mai mult academică, a Senatorului Borah, că *războiul de apărare nu este un războiu*¹⁾).

Și în acest caz se revine la vechea formulă a lui Briand: *renunțarea la războiu, întrucât ar fi un instrument de politică națională*. Iar dacă s'ar urmări cu orice preț, lărgirea acestei formule, aceasta nu este posibil fără stabilirea unui acord comun asupra definiției termenului de apărare.

„Este indispensabil — declară Prof. Shotwell — să fie dată o definiție clară a *apărării*, care ar fi în același timp, o definiție a agresiunii, agresiunea constituind cealaltă speță a războiului. Fără aceasta, propunerea nu conține absolut nimic.” Care ar fi această definiție? „Noi propunem — spune mai departe profesorul american — de a se considera un războiu defensiv ca legitim, când țara care se apără, declară imediat că este dispusă să aducă cazul înaintea unui organism stabilit și recunoscut, de reglementare pacifică. Definind astfel legitima apărare, am definit în același timp, atacul ilegitim, întrucât pentru acesta, condițiile sunt răsturnate.”

În concluzie, Prof. Shotwell consideră că — sub rezerva clarității în redactare și a stabilirii prealabile a acordului asupra termenilor — propunerea făcută de Ministrul american a unui tratat între Puterile de înaltă civilizație, în scopul renunțării la războiu ca instrument politic, este o măsură cu deosebire eficace pentru organizarea noului edificiu al păcii mondiale. Istoria Europei post-llocarniene o dovedește.

*

Conform punctului de vedere exprimat în anterioarele note, — și după ce căutase să stabilească compatibilitatea cu obligațiile Pactului Soc. Naț., Ministrul american Kellogg, se adresează la 13 Aprilie 1928, Marilor Puteri. Lărgind astfel cadrul discuției, el le invită de a adera la proiectul de Pact, conform căruia „*Inaltele Părți Contractante declară solemn, în numele popoarelor lor respective, că condamnă recurgerea la războiu pentru reglementarea controverselor internaționale și renunță la el, ca instrument de politică națională în relațiunile lor mutuale*”²⁾).

Este vorba deci, de o condamnare categorică a războiului, fără rezerve, — orice diferende sau conflicte între semnatar, de orice natură sau origine ar fi, urmând a fi soluționate numai prin

¹⁾ Vezi aceeași concepție și în Van Vollenhoven. *Les trois phases du Droit des Gens*. La Haye. 1919.

²⁾ Art. 1. din Proiectul american de Pact Internațional din 13 Aprilie 1928.

mijloace pacifice¹⁾, fără a se lua în considerație dificultățile create pentru celelalte Puteri prin lucrările Soc. Naț. în acelaș scop de pacificare mondială și prin angajamentele deja contractate de către ele, ca Membri ai acestei Societăți.

Nota din 13 Aprilie 1928 (urmată de proiectul de pact) reprezintă un moment culminant în dezvoltarea discuțiilor anterioare franco-americane. Adresată Marilor Puteri, de răspunsurile primite, va depinde semnarea sau refuzarea Pactului de punere în afară de lege a războiului. Opinia publică mondială este pasionată, nerăbdătoare și se divide, pentru sau contra Proiectului de Pact.

Era natural ca primul răspuns să vină din Franța, de unde pornise și prima propunere; deși ea se găsea acum într'o situație schimbată: *făcea parte din numărul invitațiilor pe care era vorba de a-i reuni la un banquet, ale cărei detalii erau aranjate numai de Statele-Unite²⁾*.

Acest răspuns din 20 Aprilie 1928, clar, precis, fără compromisuri pentru Franța, -- redactat de Ministrul Afacerilor Straine, cu luarea în considerație a obligațiilor Franței față de Soc. Naț. și de Mica-Antantă, — pune anumite condițiuni, sub formă de rezerve, pentru adeziunea la obiectul Pactului. Era o repetare și o inversare a situației pe care în 1920 o aveau Statele-Unite, când — din cauza obligațiilor ce le impuneau doctrina lui Monroe și din motive de politică internă, ca și dintr'o prea strictă interpretare a unor articole din Pact. (I și X), — au ezitat de a-și însuși noile angajamente ale trat. de Versailles. *Rezervele franceze* au apărut, la început, ca anulante față de stipulațiile americane; dar analiza obiectivă și oarecare bunăvoință, au contribuit la concilierea lor ulterioară. Ele sunt fixate, în special, în următoarea formulă: *„Inaltele Părți Contractante, fără a înțelege să aducă atingere exercițiului dreptului lor de legitimită apărare în cadrul tratatelor existente, în special când acestea asimilează violarea unora dintre dispozițiile lor cu un act ostil, declară solemn condamnarea recurgerii la războiu și renunțarea la războiu ca instrument de politică națională, adică ca instrument al unei acțiuni politice personale, spontană și independentă, a cărei inițiativă ele ar lua-o, și nu a unei acțiuni în care ele s'ar găsi interesate prin aplicațiunea unui tratat, ca Pactul Soc. Naț. sau orice alt tratat înregistrat la Societatea Națiunilor. Ele se angajează, în acești termeni, să nu se dedea una contra alteia, la nici un atac sau invaziune“³⁾*.

¹⁾ Art. 12.

(Continuarea în numărul viitor).

²⁾ Times din 13 Aprilie 1928.

³⁾ Art. din Proiectul francez de Pact Internațional din 20 Aprilie 1928.

Acest răspuns francez — care constituie, în realitate, o contra propunere — și care prin textul art. 1 se îndepărtează simțitor de concepția americană asupra condamnării războiului — a fost supus unui atent examen de către Departamentul de Stat american. Concluziile au fost comunicate de către Secretarul de Stat Kellogg, în discursul pronunțat la 28 Aprilie, la serbarea festivă a Societății americane de Drept Internațional. Din aceste concluzii rezultă că noua propunere franceză conține șase puncte litigioase: 1) Tratatul să nu infirme dreptul de legitimă apărare; 2) El nu trebuie să contravină Pactului Soc. Naț.; 3) Nu trebuie să contravină tratatelor de la Locarno; 4) Nu trebuie să calce anumite tratate nespecificate, care garantează neutralitatea; 5) Nu trebuie să lege Părțile față de un Stat, care ar violă eventual tratatul; 6) Nu va trebui să devină operant, decât când va fi acceptat de către toate Puterile din lume, sau de către aproape toate aceste Puteri. Această ultimă dispoziție¹⁾, este caracteristică. Ea ne arată evoluția originarei concepții franceze; *angajamentul mutual, proiectat la origine a fi bilateral, extins apoi prin propunerea americană la Marile Puteri, îmbracă acum un aspect universal*²⁾.

Dar cu toată preciziunea lor, prin analiza juridică a fiecărui punct în litigiu, Ministrul american deducea, — în amintitul discurs, — că nici unul nu se opunea, în mod ireductibil, propunerilor americane. Aceasta însemna că o mare bună-voință pentru aranjarea afacerilor mondiale și, în special, pentru apropierea Marilor Națiuni, însuflețea pe autorul propunerii americane; însemna încă că pesimismul, propagat de o parte din presa mondială³⁾, nu era întemeiat, pentru că ruptura nu se produsese. Și într'adevăr, momentul când concepțiile contradictorii se vor pune de acord, se apropia.

*

¹⁾ Art. 5 din Proiectul francez de Pact Internațional din 20 Aprilie 1928.

²⁾ O judicioasă interpretare a acestei concepții în Georges Lechartier. *La guerre hors la loi et le traité plurilatéral* (L'Esprit International a. 1928. No. 7. pag. 369 și urm.).

³⁾ Asupra acestei chestiuni. Conte de Sforza scria în *New-York Times*: „Un trop grand nombre de journaux français emploient, à ce moment, à disséquer le nouveau document, les plus tranchants des bistouris. Pleins de défiance, ils recherchent les pièges, alors qu'il ne se trouve qu'une profonde différence d'ordre intellectuel, la différence entre l'esprit juridique des Français, qui demande aux formules politiques la clarté et la logique de la littérature française, et le tempérament Nord-Américain, qui est essentiellement antijuridique.”

A lire les articles des journaux de Paris, on pourrait s'imaginer que Briand et Kellogg sont engagés dans quelque duel à mort.” (Citat de Georges Lechartier. loc. cit. pag. 372).

Ce atitudine au luat celelalte Mari Puteri? In aceiași zi când Kellogg pronunța discursul său la Societatea Americană de Drept Internațional, Sir Austen Chamberlain expunea punctul de vedere englez la banchetul oferit de Birmingham Anglo-French Society, rezervându-și dreptul de a răspunde oficial ceva mai târziu. Și tot în aceiași zi, Departamentul de Stat american primea răspunsul german, trimis de Dr. Stressemann.

Guvernul german dădea adeziunea sa principială și fără rezerve, — fără nici o amintire de angajamentele Germaniei față de Societatea Națiunilor sau față de tratatele de la Locarno, — dar amâna răspunsul definitiv după alegerile generale din 20 Maiu, care aveau să determine formarea unui nou cabinet. Răspunsul Germaniei dispunea opinia publică americană, în special pentru că venea din partea unui guvern, bănuț că pregătește războiul, care să schimbe noua ordine internațională, contra căreia anumite grupări politice protestează. Acest răspuns era simultan cu o interesantă explicație — care oferă o înțelegere a celor două teze — pe cari Dr. Stressemann o făcea să apară în presa parisiiană, și prin care se justifică atitudinea Germaniei și se prezentau motivele ce o determinaseră să adopte teza lui Kellogg și nu pe cea a lui Briand¹⁾.

1) La différence entre les deux propositions ; française et américaine, réside moins dans les réserves détaillées du Quai d'Orsay que dans le point de vue de principe exprimé par Paris touchant l'entrée en vigueur du Pacte. Ce que propose le gouvernement américain, c'est un traité qui doit devenir obligatoire aussitôt après sa signature par les six grandes Puissances et qui abolit entre elles toutes les guerres. Dans l'article V du son projet, au contraire, le gouvernement français stipule que le Pacte ne jouira qu'après avoir recueilli l'adhésion sinon de tous les Etats, du moins d'un grand nombre d'entre eux. Il en ressort que, si une entente des six grandes Puissances venait à s'établir, leur signature et même leur ratification ne représenteraient pas un engagement valable en droit, mais n'auraient d'abord qu'une signification théorique.

La mise en vigueur pratique du traité dépendrait de l'adhésion plus ou moins problématique des autres Puissances, c'est-à-dire aussi bien des petits Etats que de la Russie soviétique; il pourrait donc suffire de la protestation d'un des signataires pour empêcher cette entrée en vigueur aussi longtemps que toutes les Puissances n'auraient pas accepté l'obligation de renoncer à la guerre. Un autre point sur lequel le projet Briand est moins décisif que le projet Kellogg est celui que vise l'article premier du texte français. Non seulement la France y exclut de la renonciation à la guerre la loi de légitime défense, mais, elle précise qu'elle ne répudie que la guerre offensive, c'est-à-dire ce qu'elle appelle une action personnelle, spontanée et indépendante. Le recours aux armes résultant du Pacte de la S. d. N. et des traités antérieurs se trouve par suite échapper à la renonciation à la guerre. Ce qu'on cherche ainsi à sauvegarder, c'est, d'une part, le jeu de l'article 15 du Covenant qui prévoit, pour les Membres de la S. d. N. le droit d'agir contre un Etat récalcitrant, ce qui d'intervenir en cas de violation des frontières fixées par le traité de Versailles et aussi le jeu des traités d'alliance conclus par une grande Puissance européenne.

Se poate deduce, în ultima analiză, că prin răspunsul și explicația sa, guvernul german a urmărit, pe de o parte, să-și atragă simpatiile americane, — oferind adeziunea sa spontană și fără rezerve, — iar pe de altă parte, să calmeze susceptibilitățile franceze, prin justificarea punctului său de vedere, în presa pariziană.

Și această calmare apărea cu atât mai necesară, cu cât Germania datoră prezența ei în Societatea Națiunilor, atitudinii binevoitoare a Franței, și avea nevoie de aceeași bună-voință pentru soluționarea problemei Rhenanice. Explicația oferită constituia deci, un act politic.

După scurt timp, la 11 Mai, urmă răspunsul italian la propunerile americane, publicat simultan la Roma și la Washington; răspuns ce constituie o complectare a notei italiene din 23 Aprilie. Ca și cel german, răspunsul italian accentua marea simpatie a guvernului și popoului Italiei, față de inițiativa americană și angaja colaborarea acestui guvern pentru un acord general.

Dar, spre surpriza Departamentului de Stat american, adăuga: „după cum Excelența Voastră o știe, s'a sugerat în prealabil reunirea unui Comitet Internațional de Juriști, reprezentând Puterile care sunt direct interesate la Pact. Guvernul regal a aderat la această procedură, dar a avut grija de a preciza că, după părerea sa, astfel de întrevederi nu pot fi eficace, decât cu participarea unui jurist delegat de către guvernul american.” Evident că sensul acestui text, nu poate fi altul, decât dorința guvernului italian de a se părăsi terenul politic, în avantajul celui juridic, și de a se lăsa elaborarea tratatului proiectat, pe scama juriștilor experți, reprezentanți ai Puterilor interesate. Astfel fiind, este explicabilă surpriza Ministrului american Kellogg, care nu era nici decum dispus să se desesizeze de afacere, pentru a o lăsa în mâinile experților. Dar aceasta nu a micșorat prea mult satisfacția adeziunii Italiei; aceasta cu atât mai mult, cu cât, cercurile politice americane, — în curent cu unele principii ale doctrinei fasciste, formulate în momente de criză de către Primul Ministru italian, — se întrebaseră, cu îndoială, dacă Italia va adera; adică, dacă guvernul italian va putea concilia proiectul de a pune războiul în afară de lege, cu principiile doctrinei fasciste. Conciliația afirmată în acest răspuns italian, poate fi considerată — în consecință — ca un rezultat al influenței abile și binefăcătoare a unor bărbați de Stat, ca Scialoja și Pilotti¹⁾.

¹⁾ Georges Lechartier. loc. cit. pag. 376.

Dar răspunsul așteptat cu nerăbdare era acela al Marii Britanii. Și este explicabil, pentru că — cum am văzut — la baza însăși a primei propuneri americane care lărgeste angajamentul, — propus de Franța de a fi bilateral, — la Marile Puteri, a fost tocmai dorința reluării conversației între Statele-Unite și Marea Britanie, întrerupte dela neizbutita Conferință navală dela Geneva. Nici acest răspuns nu întârzie mult. Pregătit prin cele două discursuri ale lui Sir Austen Chamberlain, — primul ținut la banquetul din Birmingham, al doilea în Camera Comunelor (la 11 Maiu) — el a fost simultan publicat, la 19 Maiu, la Washington și Londra. Răspunsul englez a fost primit cu entuziasm la Paris și cu satisfacție la Washington. Într'adevăr, guvernul englez — trebuind să țină seamă, pe de o parte, de opinia publică engleză și de majoritatea presei, care dela primirea notei americane, se declarase cu entuziasm pentru adeziunea fără rezerve, cât și de faptul că într'adevăr imense avantagii ar rezulta pentru Europa din asociația Statelor-Unite la opera de reconstrucție și de pace, urmărită de Soc. Naț., pe de altă parte, în fine, trebuind să aprecieze legitimitatea rezervelor Franței și a cererii sale de a se preciza asupra punctelor esențiale ale proiectului de Pact, — a căutat să concilieze nu numai propunerile americană și franceză, ci încă atâtea opinii și interese particulare și naționale care la început păreau categoric contradictorii. Care este economia acestui răspuns, care — prin spiritul său constructiv și într'adevăr internațional — a contribuit în mod deosebit, după părerea tuturor, la ușurarea negocierilor și la grăbirea succesului final? Conform punctului de vedere american, Anglia se arată decisă să îndepărteze războiul ca mijloc de politică națională¹⁾. Dar de acord cu cel francez, ea vrea să fie precizate și salvardate — de preferință printr'o clauză specială încorporată în textul tratatului — toate obligațiile derivate din tratatele anterior încheiate²⁾. Ea precizează apoi, ca o contra parte a doctrinei lui Monroe — dorința de a-și păstra libertatea de acțiune „în unele regiuni din lume, a căror bună stare și integritate, constituie un interes special și vital pentru pacea și securitatea noastră”³⁾. Insistă deasemenea, ca precizările cerute de Franța în anteproiectul său, de ex. stingerca angajamentului pentru toate Părțile în cazul călcării de către una dintre ele a acestui angajament, să figureze în tratat și să fie stipulate „în așa fel, încât să

1) Punctul II al răspunsului britanic. (19 Maiu 1928).

2) Punctele VI—IX.

3) Punctul X.

atibă o valoare egală cu fermoni tratatului însuși¹⁾. Cu aceste rezerve, rezervele britanice, — și sub aceea caracteristică structurii Imperiului britanic, de adeziune a Dominionurilor²⁾, — Anglia acceptă Pactul de punere în afară de lege a războiului.

(Va urma)

Religie și caracter.

(Urmare)

de GEORGE BOTA.

Dacă îl părăsim pe Renouvier, o facem numai fiindcă am găsit în D-I C. Rădulescu Motru aceeași perspectivă, dar susținută pe legi științifice sau pe ipoteze mai aproape de știință. Apropierea pe care D-I Marin Ștefănescu o face între cei doi autori ai personalismului, sare în ochi dacă citim paralel operele celor doi filozofi, dar în același timp ne apar caracteristicile fiecăruia: Renouvier mai mult logician, D-I Motru mai mult psiholog, ceace ne-a determinat să ne oprim asupra celui din urmă, care, e drept, nu ridică pe terenul metafizicii, dar păstrează mai mult legătura cu realitatea psihică. Și tocmai această realitate psihică a fost baza de cercetare a tezei noastre. Așa cum D-I Motru ne înfățișează problema, după cum însuși declară, ni se deschide o perspectivă optimistă, potrivită cu lucrarea de față, care prin nuanța sa pedagogică este și normativă. D-I Motru găsește legătura dintre unitatea personalității și energia universală. „Unitatea conștiinței este identică în realitatea ei, cu unitatea energiei universale, fiindcă, faptul de echivalență dintre formele acestea din urmă este faptul fundamental care susține și unitatea conștiinței.”³⁾ Și ceva mai departe: „legătura dintre actele eului stă în continuitatea proceselor din întregul organism individual și prin aceasta în continuitatea unității energiei universale.”⁴⁾ Ca și Renouvier, D-I Motru introduce personalitatea în unitatea energiei cosmice, dar pe căi mai concrete, prin energia organismului. Unitatea pe care o cău-

1) Punctul VI

2) Pentru determinarea situației juridice a Dominionurilor Britanice, este cu deosebire interesantă scrisoarea din 20 Iulie 1921 a lui Lloyd George către de Valera; deasemeni scrisoarea din 4 August 1921 a Generalului Smuts, prim-ministru sud-african, către același.

3) C. R. Motru — Putera sufletească — Pag. 230.

4) C. R. Motru — Putera sufletească — Pag. 231.

tăm, nu numai ființei noastre, dar întregului univers, o găsim în personalitate. Punctul fix pe care îl căutăm nu poate să fie decât în conștiința noastră. Prin fixitatea acestei conștiințe, universul întreg are o dreaptă și stângă, un sus și un jos; această conștiință dă coordonatele fixe ale fenomenelor. Această conștiință este condițiunea necesară a tuturor fenomenelor, căci întreg cuprinsul universului este în același timp și cuprinsul conștiinței, tot ce există pentru noi există ca un produs al conștiinței și mai departe adaugă: Conștiința omenească, așa cum o înțelegem noi astăzi, nu este o oglindă pasivă nici o conștiință transcendențială; nu este apoi un epifenomen care se adaugă ca o lumină venită din altă lume, peste fondul unei lumi materiale, ci este rezultatul sintetic al evoluției prin care „a trecut întreaga energie universală.” „Prin energie universală se înțelege realitatea și Realitatea, întrucât se concepe ca o energie care evoluează, își confundă evoluția sa cu procesul de formațiune al unei personalități în care se rezumă toate corelațiunile organice: este un personalism energetic.”² Astfel și după D-I Motru, ca și după Renouvier, personalitatea este ultima verigă a evoluției cosmice, cu singura deosebire că cel dintâiu apropie personalismul mai mult de energie. „Ultima corelațiune — ținta tuturor celorlalte, — este corelațiunea elementelor din personalitatea omenească.”

Unde însă nu ne împăcăm cu vederile d-lui Motru, fără să părăsim optimismul oferit mai sus, este atunci când Dsa, criticând supraomul lui Nietzsche, nu admite posibilitatea ca omul să se întrecă pe el însuși. Fără să concepem un supra-om artistic ca al lui Nietzsche, susținem, că omul se poate întrece pe sine însuși. Și secretul acestei puteri noi l-am lăsat să se întrevadă când am vorbit de idealism.

Fără să neglijăm sprijinul covârșitor pe care ni-l dă trecutul fiecăruia, procesul experienței trecute sau „*corelațiunile vechi*” cum ar spune D-I Motru, noi, înțelegem că omul se poate întrece pe sine însuși prin energia acumulată de acest trecut și prin puterea sa de proiecție în viitor. Nu înțelegem firește o întrecere de sine în afară de limitele posibilului, în afară de rău și bine, cum a zis Nietzsche. Într'un sens mai omenesc și credem că această a înțeles și D-I Motru, fiecare individ, putem să ne întrecem pe noi înșine, punându-ne idealuri pentru atingerea cărora facem eforturi.

¹) C. R. Motru ibid Pag. 263 și 264

²) C. R. Motru ibid Pag. 269.

Tochmai în această posibilitate de întrecere, stă condiția de progres a personalității.

Căci dacă este adevărat că originea voinței trebuie căutată în adâncul sufletului, apoi nu trebuie neglijată direcția acestei voințe. Omul este capabil să-și pună scopuri, uneori peste puterile sale. Și tocmai aceste scopuri sunt ocaziunea de declanșare a energiei care zace în adâncul corelațiunii organice a personalității.

D-l Motru explică mersul înainte al personalității prin atenție, care isvorăște din viața organismului și care ca un interes al speciei dă îndrumare, direcție, voinței. Se pare că același lucru am spus și noi când am arătat că idealul își găsește materialul în trecutul individului. Legea exercițiului de bună seamă va deprinde funcționarea în anumită direcție. Inșă în afară de această conștință firească a organismului, bazat pe deprinderea materiei nervoase, *omul este capabil să-și întrecă rezultatele evoluției sale organice, prin puterea imaginației sale creatoare.* Inșuși D-l Motru spunc: *Omul trebuie să-și elaboreze singur prevederea, prin mijlocirea inteligenței pe când animalul își are înmagazinată prevederea, de care are nevoie, în instinctele sale.*¹⁾ Omul având această putere de elaborare pentru viitor se poate întrece totdeauna pe sine, pe când animalul nu poate ajunge decât la ultima treaptă a speciei sale. *Vrem să spunem prin aceasta că drumul evoluției omenești nu are limite, tocmai fiindcă omul se poate întrece pe sine.*

E drept că și D-l Motru vorbește de posibilitatea unei adaptări ideale a conștinței umane, care nu ar rezulta din interesele actuale ale conștinței; dar Dsa găsește că nu trebuie să încercăm o explicare a acestei posibilități prin știință. Noi credem că s'ar putea încerca o explicare în puterea de imaginație creatoare, pe care nu o au celelalte animale. Această putere de a ne închipui imagini în viitor, ne dă posibilitatea să trecem peste limitele vieții noastre. Pe această putere psihică se sprijină și puterea sentimentului religios și numai prin imaginile, sugerate de imaginație acest sentiment devine forță a personalității.

Domnul Motru are dreptate când compară personalitatea cu soarele, iar idealul cu razele sale, voinđ să stabilească prin aceasta că idealul este o forță care rezultă tot din evoluția realității. Ne gândim inșă la constatarea psihologică în privința sintezei psihice, după care orice sinteză nu este oglinda totalității ele-

¹⁾ C. R. Motru ibid Pag. 272.

²⁾ C. R. Motru op. cit. pag. 282.

mentelor componente. În sinteza psihică, mai mult decât în cea chimică, nu mai poți distinge elementele și ceace a rezultat întrece însuși și înmii și mai ales calitativ, componenții. Se poate ca razele să fie rezultatul soarelui personalității, dar aceste raze pot întrece în calitate chiar soarele. Se poate ca aceste raze sufletești, curi sunt ideaturile, să devină din efecte cauze, influențând propriul lor izvor. Și se pare că așa se întâmplă cu sufletul; el își fabrică produse, cari la rândul lor devin cauze de modificare a însăși fabricantului. *Sufletul se întrece pe sine însuși, tocmai prin razele sale.*

2. Complexitatea crescândă a vieții sociale și unitatea sufletească.

Fără îndoială că niciun teoretician de azi nu va mai putea susține o educație individualistă independent de mediul social, căci după cum spune Renouvier: „Societatea umană i-a fost dată lui ca mediul său moral, după cum natura i-a fost dată ca mediu material.” Nu poate fi vorba deci de o personalitate nietzscheană, în afară de bine și de rău. Pe noi ne interesează și forța personalității, pe care ea o găsește în funcționarea nervoasă; dar tot atât ne va interesa și direcția, pe care trebuie să o căutăm în mediul moral, în societate. Bă ce este mai mult, chiar când ceice au „vocație” concep idealuri ce întrec marginile timpurilor, ei se vor inspira tot dela societate. Unul din cei mai autorizați în această direcție scrie: „Individualitatea și individuațiunea e numai o diferențiere în cadrul comunității, care rămâne peste tot baza și cuprinsul întregului”. Și ceva mai sus: „nu există individ omenească decât în și prin comunitatea omenească. Fără nimeni omul nici nu poate deveni om.” „Cum am spus mai sus, omul natural nu mai poate fi socotit omul în mijlocul naturii, ci omul produs al evoluției sociale. Și dacă voim să eșezăm puterea sufletească în înălțuirea fenomenelor naturii, cum spune Dl. Motru, trebuie să o așezăm în înălțuirea fenomenelor sociale. Persoana omenească își sugere seva sa din mediul social ca din mediul său firesc și nu e puțin lucru să știm cum este acest mediu și ce îndreptări trebuie să-i aducem. Între mediul moral și între individualitate este o condiționare reciprocă. „Lipsa de individualitate trădează totdeauna și lipsa de comunitate; boala de individualitate — boală de comunitate. Nu este deci permis a zice: comunitatea trebuie ce e

1) Ch. Renouvier op. cit. pag. 45.

2) P. Natorp Pedagogia socială - O. Ghiță - Anuar Pedagogic 1912 Sibiu tip. Archidiecezanală

drept cultivată, însă nu în contul individualității și invers, — ca și când ambele ar avea tendință de a-și strica una pe cealaltă. Ele nu se stânjenesc reciproc, după cum zice Rein, ci ceace promovează sau stânjenește pe una dintre ele, o promovează și o stânjenește pe cealaltă.¹⁾ Și Förster în lucrarea sa „Școală și caracter” privește problema raportului dintre individ și masă și se pare că problema devine tot mai actuală. Se caută cauza crizei de caracter și ea nu poate fi găsită de cât în înălțuirea fenomenelor sociale. Societatea cu moravurile și cu instituțiile sale, așa cum și le-a făcut ea însăși; societatea lipsită de unitate sufletească, lipsită de puncte de reper, societatea cu o specializare și cu o risipire, tot mai mare; o astfel de societate nu poate fi mediul favorabil unei personalități puternice. Dintr-o astfel de societate se vor ridica suflete risipite, dezorientate, lipsite de unitatea necesară personalității; nu se vor ridica deci personalități puternice; aceste personalități se înțelege că se vor ciocni de restul social și de cele mai multe ori vor cădea, afară numai dacă puterea lor nu va fi profetică, mesianică. Cei cari se îngrijesc de mersul societății, ar trebui să fie pricepători în ale pedagogiei și ar trebui să înțeleagă că societatea trebuie să aibă astfel de legi, astfel de instituții, astfel de organizare, încât ea se devină un mediu favorabil producerii personalităților, iar nu piedici lor. Legile sociale, să nu se uite, nu pot fi comparate cu legile naturale; legile naturii ne arată *cum sunt* lucrurile; cele sociale ne arată *cum trebuie să fie* lucrurile: „Nu mai cine n'ar vrea să cunoască deosebirea dintre: „ce este și dintre ce trebuie să fie“ ar putea nega această, dar asta ar însemna să negi însăși existența voinței. Căci tocmai dupăcum există o conștiință despre ce este, există și una despre ce ar trebui să fie. Conștiința nu poate fi legată în mod necesar de acel punct fix care „este“, ci ea poate lua și o direcțiune în care să stăruiască.“ Și mai departe: „Dacă o recunoaștem această, trebuie să recunoaștem că există și o lege *ceace trebuie să fie* și anume pretutindeni unde e vorba de conștiință și cu atât mai mult în pedagogie. Ea are ca problemă să se ocupe cu ceace este, însă numai întrucât această se referă la ceace trebuie să fie.“²⁾ „Trebuie dat să revenim la ceace am spus mai sus, că în materie sufletească omul își pune scopuri, își anticipează idealuri, pentru care luptă. Dar aceste proiecte pentru viitor trebuie să găsească în societate mediul favorabil de realizare. Astfel se explică de ce

¹⁾ Natorp — op. cit.

²⁾ Natorp — op. cit. pag. 23.

totdeauna unei epoci de materialism, i-a urmat alta de idealism. Societatea sub aspectul său materialist, reprezintă foarte bine o față sănătoasă, dar negativă, omenească. Societatea trăește, dar nu progresează în direcția sufletească. Legiuitorul se simte atunci dator să aducă legi și instituții în care că arate ce *trebuie* să fie, cu un cuvânt să anticipeze norme și idealuri. Legiuitorul lipsit de puterea creerii idealului, este un prost legiuitor și el nu va promova cu nimic mersul înainte al societății. Societatea prin conducătorii săi, va trebui ca și individul, să fixeze puncte de orientare, cu atât mai mult cu cât viața industrial-economică devine tot mai complexă, tot mai defavorabilă concentrării sufletești. Specializarea și complexitatea crescândă a societății poate fi un semn de pogres, numai atunci, când între elementele sale mai rămân unele generale, ca niște trăsături de unire, puncte de convergență sufletească. Există ce e drept astfel de puncte de convergență socială, dar ele mai toate isvorăsc din stomac; sunt legăturile firești ale existenței organice. Pentru personalitate trebuiesc însă alte puncte mai înalte și acelea nu pot fi decât ideale, singurele cari pot atrage. De pildă să luăm pe fiii unui popor și vom vedea că peste lumea mărunță a interesului fiecăruia, se întind fire ideale cari tind toate spre o pintă ideală, *naționalitatea*. Prin acest punct înalt, toți fiii unui popor, ori cât li s'ar ciocni interesele lor, se întâlnesc, și se înțeleg; se concentrează prin acest ideal. Sub această lumină ne putem explica și rostul jocurilor olimpice la Greci și rostul oricărei instituții ideale de unificare sufletească.

Și tot în perspectiva aceasta ne-am putea da seama că toate popoarele de pe pământ nu se vor putea întâlni liniștite și înțelese prin legăturile lor materiale, ci numai prin partea de ideal omenesc pe care-l are fiecare. Cu un cuvânt unitatea de direcție sufletească atât la individ cât și la societate, o dau idealurile. Se pare dar că Platon avea totuși un pic de dreptate în utopica sa Republică, atunci când susținea că conducătorii trebuie să fie filozofi. Noi nu susținem la fel, dar trebuie să recunoaștem că guvernant, lege, instituție, toate trebuie să aibă putere de unificare socială. Și pe tărâmul acesta, fără să vrem, alunecăm spre o instituție, care ni se pare cea mai chemată să realizeze această unitate sufletească și care este religia.

3. *Sentimentul religios ca element de convergență în formarea unității psihice.*

Chestiunea are două laturi: una socială și alta individuală. Asupra laturii sociale nu este locul aici să insistăm prea mult,

decât să amintim, că religia, ca orice instituție socială, prin influența pe care o exercită asupra indivizilor, determină valori psihice. „Unitatea de cultură” despre care vorbește Dl Motru, nouă ni se pare că poate fi realizată în mod erarhic prin naționalism, umanitate, religie. Patriotismului strimț de odinioară, azi i se suprapune umanitarismul, ca un ideal în continuare, iar deasupra tuturor idealurilor stă Dumnezeu.

În ce privește *religiunea*, se pare că aceasta se ascunde numai în adâncul individualității. Cel puțin ideea protestantă reprezintă adeseori ideea unui absolut individualism al religiei. Și totuși fiecare religie năzuiește spre comunitate și anume spre comunitatea cu Dumnezeu, cu un Dumnezeu care înseamnă iubirea, deci comunitatea. Nu e la urma urmei religia o altă expresiune pentru recunoașterea ideilor? Dar punctul de vedere al ideii este totalitatea și această totalitate înseamnă, mai ales unde e vorba de elementul personal, cum e la religie, comunitate. Expresiunea rezumativă a întregului cuprins al religiei e: „Dumnezeu”, iar Dumnezeu e expresiunea totalității, a universalității și deci a celei mai înalte comunități, a comunității ideii, în cea mai sublimă accepțiune a ei.¹⁾

Religia ca instituție este elementul cel mai general, este Alfa de convergență atât în interiorul unui popor, cât și în interiorul întregii omeniri. Iar pentruca să devină Alfa, religia trebuie să fie producătoare de ideal, de imagini perfecte, de un Dumnezeu care să fie privit de toți ochii muritorilor din lume. Aici este piatra de încercare a valorii morale a religiei; sub această perspectivă ne putem explica ce rău au putut aduce omenirii religiunile exclusiviste. Astfel ne explicăm pentru ce creștinismul a putut uni mai multe neamuri la o laltă și pentruce în interiorul aceluiași creștinism, confesionalismul a adus pagube unității sufletești. Confesionalismul, atâta vreme cât nu-și face din formele exterioare politice, centrul său de preocupare; cât timp aceste forme nu sunt privite decât ca niște rezultate fatale ale împrejurărilor istorice; cât timp mai presus de toate, peste orice formă, se ridică imaginea unui Dumnezeu perfect și iubitor; atâta vreme confesionalismul nu este o piedică de unificare sufletească. Generală și universală nu poate fi decât imaginea lui Dumnezeu, iar formele sunt inerente vremurilor și împrejurărilor locale. Greșeala stă tocmai când aceste forme copleșesc în însemnătate *fondul religiei, care este credință*.

¹⁾ Natorp. op. cit pag. 28.

Nu este poate nevoie de o religie universală așa cum o visează mulți, căci nici nu se poate; e influența mediului cu specializările sale, care lucrează și aici ca și în alte laturi sociale. Dar se poate un fond comun, un singur credo, un singur Dumnezeu al tuturor, căruia i se va închina fiecare cum crede și cum a apucat să i se închine. Greșeala confesionalismului se vede mai cu seama la noi, urde din cauza mutării centrului de gravitate spre forme și nu spre fond, azi asistăm la rezultate opuse. Unificarea sufletească a neamului nostru nu se va putea înfăptui decât printr'o religie producătoare de credință, iar nu de forme exterioare. În modul acesta se va forma mai departe legătura cu restul omenirii și religia își va îndeplini marea său rol de unificare.

Pentruca religia să devină element de unificare al personalității, ea trebuie să se transforme în element psihic, în credință. Oricât de împrăștiat ar fi sufletul omului modern, oricât de diferite ar fi căile pe care umblă omenirea; rămâne totuși ca o lumină călăuzitoare imaginea ideală a unui Dumnezeu. Oricâte griji mărunte și copleșitoare ar dezagrega sufletul individului, atâta vreme cât în mintea lui există o imagine puternică în care crede, sufletul acela își va păstra unitatea. Caracterul își va avea direcția și societatea nu-l va mai putea șterge în rândul turmei fără scop. Sentimentul religios, cu bogăția pe care ne-a arătat-o analiza noastră de mai sus, va fi vecinicul ferment de închiegare sufletească. Se pare chiar absurd să căutăm alt punct de sprijin; chiar inovatorii, cei ce au simțit o vocație, au trebuit, dacă au vrut să-și ajungă scopul, să facă din idealul lor o religie, fiecare reușind mai mult sau mai puțin după câtă credință au putut să determine în lume. Religia, am văzut că produce dinamism și direcție, elementele în care stă tot secretul unificării; sufletești a personalității.

Idealism și forță, una fără alta nu pot duce la personalismul energetic. Energia isvorâtă din exercițiul materiei nervoase, trebuie îndreptată spre un țel anumit. Și prin aceasta, fără să vrem ne întoarcem la chestiunea întrecerii pe sine însuși a omului. Căci fără îndoială multe pot fi razele, idealurile isvorâte din organismul indivizilor; variate trebuie să fie efectele energiei; dar nu e mai puțin adevărat că energia sufletului, prin puterea sa de proiecție în viitor, străbătând chiar marginile materiei, este o realitate. De ce să ne mai mirăm de această întrecere de sine a energiei sufletești, când știința ne arată că chiar și alte forme de energie, ca electricitatea bunăoară, se întrece pe sine însăși!

Imaginea ideală a unui Dumnezeu perfect este ultimul produs al evoluției energiei cosmice și deci ea singură este stăpână peste toate; ea este Alfa. Noi am privit problema însă numai în lumina evoluției cosmice a energiei, în fața psihologică a chestiunii. Dacă ne-am întreba ca și Renouvier dacă evoluția energiei ar ar fi putut ajunge la imaginea perfecțiunii divine, fără ca această perfecțiune să nu fi fost dată de la început: dacă ne-am întreba prin urmare dacă nu cumva noi tindem către acest Dumnezeu, tocmai fiindcă el există dintr'un început; atunci am părăsi terenul psico-pedagogic al chestiunii noastre. Noi am privit problema personalismului și a religiei sub raportul lor pragmatic și avem convingerea că dacă nu am rezolvat-o definitiv, am contribuit cu cât de slabe elemente la rezolvirea ei.

Concluzie.

Dela început am căutat să mărginim subiectul nostru așezându-ne pe terenul unei psihologii normative, singurul teren pe care se putea găsi un punct de contact cu pedagogia. Și aceasta pentruca azi nu se mai poate vorbi de o pedagogie abstractă, după cum trebuie să înlăturăm și vechia psihologie a facultăților izolate, psihologia statico-descriptivă. Am înțeles să ne alăturăm de curentul psihologiei funcționale, singura cale pe care am putut prinde folosul real al sentimentului religios în formarea personalității morale.

Am trecut apoi la analiza celor două elemente ale problemei noastre, personalitate și religie. Personalitatea am degajat-o din haosul clasificărilor și ne-am alăturat de teoria lui Herbart-Förster a caracterului. Din analiza diferitelor păreri ale acestei școli, am reușit să prindem cele două elemente fundamentale ale personalității: *energie* (dynamism) și *direcție*. Iar paragraful următor nu a fost decât o limpezire și o pregătire mai mult, arătând cum se poate produce primul factor al caracterului: personalitatea ca energie, *dynamismul*.

Trecând la analiza celui de al doilea element al problemei noastre, la religie, pentrucă am înțeles să rămănem cât mai mult în psihologie, autorul care ne-a dat mai mult ajutor a fost W. James, singurul care a studiat mai adânc fenomenul religios. Degajând rând pe rând, printr'o analiză psihică, elementele sentimentului religios, am lăsat să se întrevadă, că nu ne-am închipuit niciodată că un sentiment în toată bogăția sa s'ar putea întâlni în lumea de rând. Ca metodă și pentru a evidenția valoarea

acestor elemente, am separat și am exagerat poate pe alocurea. Frica, umilința, supunerea, sacrificiul, ni s'au înfățișat ca forțe negative de frenaj cerebrală; iar imaginea, idealul, bucuria, iubirea, admirația, entuziasmul, ne-au apărut ca forțe pozitive. Din toate însă am putut desprinde două elemente; dinamismul și direcția.

Insistând apoi asupra chestiunii în general de transmitere a sentimentelor pe deoparte; pe de altă arătând cum s'ar putea produce adevărata emoție religioasă, am stabilit ~~volul~~ sentimentului religios în concertul celorlalte stări psihice, fără să-i dăm putere exclusivă.

În ultimul capitol, cu ajutorul lui Renouvier și al dlui C. Rădulescu Motru, ne-am suit o clipă mai sus, ca să putem avea o perspectivă mai îndepărtată și am așezat problema noastră, izolată până aci, iarăși în mersul evoluției cosmice. Față de complexitatea crescândă a vieții omenești, am arătat că religia ca instituție poate fi cel mai firesc drum de unificare socială, iar religia ca sentiment poate fi nexul personalității omenești. Aici mai cu osebire ni s'a întărit convingerea că secretul idealismului este în imaginația creatoare și că prin această omul poate îndrăzni să treacă peste orice limită.

Dacă pe alocurea s'a strecurat prea multă căldură în expunere, să se pună totul pe scama convingerii personale. Căci am înțeles totdeauna ca pedagogia să nu fie o știință rece, ci o știință normativă. Fără să avem pretenția de a fi rezolvit definitiv problema, credem că am privit-o pe o latură aproape nouă, servindu-ne de spiritul psihologiei funcționale. Prin fața abstractă nu ne-am fi putut întâlni cu pedagogia și Dumnezeuul nostru ar fi fost tot o construcție metafizică, iar nu o forță psihică moralizatoare.

Misticism și adevăr.¹⁾

Complexitatea crescândă a omeneirii sub toate aspectele ei, face ca viața sufletească a omului să fie tot mai risipită. Setea după găsirea secretului lumii, fuga după adevăr cu specializarea tot mai multiplă, urmărirea cu încăpățănare a problemelor cari pe zi ce par rezolvate se complică mai mult; toate acestea produc par'că o diluare a sufletului omenească și ca individ. Cei mai fa-

¹⁾ Publicat în rev. *Cele Trei Crișuri*

vorizați de soartă, cari au pătruns mai adânc în tainele nebănuite ale firii, se opresc totuși la un ultim semn de întrebare ca în fața unei intrări în dosul căreia se ascunde par'că ceva minunat sau sublim. Este misticismul oamenilor de geniu, cari găsesc în însăși firea lor, firele adevărului, dar cari totuși ajung la un nod al acestor fire pe care numai viitorul poate să-l deslege. Este un misticism vag care dacă nu produce chiar starea psihică a religiosului pur, produce totuși o stare care nu mai poate fi confundată cu siguranța — așa zisa siguranță — a savantului.

Cei cari fie din lipsă de răbdare, fie din slăbiciune intelectuală, fie din lene, nu pot pătrunde decât până la jumătățile drumurilor deschise de marile genii creatoare de adevăr, cu un cuvânt cei ce dețin ceva din adevăr, savanții de a doua mână, aceștia nu pot ajunge niciodată la misticismul celor dintâiu fiindcă ei cred în adevărul pe care l-au învățat dela alții, ca în ceva ce poartă marca fabricii. Adevărul lor se sprijină pe autoritatea celor ce l-au creat, dar cari am văzut că ajung totuși la o răspântie producătoare de misticism. Din rândul acestor savanți de a doua mână se recrutează cei mai mulți dușmani ai lui Dumnezeu.

Adevărata știință, a oamenilor de mână întâia, înaltă. „Să ne gândim la geniu. El este o putere de creațiune și de creație imediat inteligentă. Viață și adevăr, greu de conciliat logiceste, în geniu sunt ca și confundate într'un act nevăzut. Geniul nu lucrează după o regulă, ci el crează o regulă... regula a fost creată cu opera concretă însăși.“³⁾ Geniul este însăși realizarea vie a adevărului, este am putea spune, adevărul în mișcare. Iar cei de mână a doua prind numai crâmpete din acest adevăr, le alătură mai maestru, mai cu stângăcie și reconstitue o sarbădă urmă căruia îi zic adevăr. Și totuși din rândul acestora se recrutează ateul și toate speciile de savanți disprețuitori de Dumnezeu. Aceștia pot fi învățați, pot fi pedanți dar cu învățătura altora; geniile nu sunt totdeauna savante, dar sunt înțelepte cu înțelepciunea lor, cum a spus-o Montaigne undeva.

Este o evidentă diferență între savanții pedanți și între geniile creatoare de adevăr. Cei dintâiu sunt și ei extaziați, dar de persoana lor, de bogăția complicată a cunoștințelor îngrămădite mai cu ordine, mai fără ordine în capetele lor; ei sunt îmbătați de ceace au cules. Geniile sunt îmbătate de însăși izvorul viu al adevărului care se confundă cu însăși viața lor; ele sunt în con-

³⁾ *Emile Boutroux* — *Morale et religion* — Paris — Flammarion 1925
— pag. 22.

tact direct cu firul adevărului viu și se minunează că el nu se mai termină cât va fi minte omenească. Geniile nu sunt dar sigure pe ceea ce au descoperit, fiindcă văd că necunoscutul se deschide tot mai mare în fața lor. Ei cred în minuni Doyadă, una din multele pe care ni le oferă istoria civilizației și a culturii omenești: fizica și matematica primelor timpuri, bazate pe legile fatale ale naturii cum ar fi gravitația, socoteau de chimică conceperca unei mașini de zburat. Și totuși aeroplanul a fost creat în ciuda legilor științifice de către geniile cari au trăit legile fizice și matematice.

Tot Boutroux spune în altă parte că „adevărul și viața coincid cu atât mai mult, cu cât e vorba de un adevăr mai adânc și de o viață mai reală,” voind să înțeleaga că viață reală, viață în toată intensitatea ei nu pot avea decât geniile. Noi cei de rând trăim o viață de împrumut, o viață comună după calapoade create de turmă.

Mai este însă un alt misticism cu înțeles mai precis, este misticismul religios,¹⁾ despre care în ultimul timp s'a scris mult, mai cu seamă de când s'a observat altitudinea mistică a marilor genii științifice, cari nu au dat lumii decât foarte puțin atei. „Este o stare interioară care în ochii celui ce o simte, apare ca un contact imediat, intuitiv sau ca o unire a eului său cu un alt eu mai mare ca al său, pe care numiți-l cum vreți, Dumnezeu etc.” Este prin urmare în misticismul religios o absorțiune a voinței individuale într'o voință mai mare, mai universală, la care omul religios ajunge nu prin întrebarea științifică ci printr'o intuiție directă, printr'o simțire intimă. Să fie oare acest misticism inferior celui pe care l'am văzut mai sus? Să fie oare misticul geniu științific mai aproape de Dumnezeu decât cel religios? Poate acest lucru au vrut să-l spună cei ce au spus fraza că: la Dumnezeu poți ajunge și prin inimă și prin minte!

Platon s'a ridicat la Dumnezeu printr'o mistică intuiție, confundând adevărul, binele și frumosul într'o armonie numită Dumnezeu. Isus a spus-o: Eu sunt calea, adevărul și viața. Și dacă mai târziu știința oficială, știință clasată și depozitată, n'ar fi imprăștiat moda că adevărul nu are a face cu credința în Dumnezeu, poate multe genii ar fi spus același lucru ca și Platon și cu Isus.

Privind însă misticismul religios cu ochi de pragmatisti, putem constata că sentimentul acesta al legăturii cu Dumnezeu

¹⁾ James — H. Leuba — Psihologia Misticismului religios Felix Alcan — 1925 — Paris.

este producător de energie sufletească, de forță, de voință. Fana-tismul celor ce s'au aruncat în foc, în gura fiarelor, în secarea călăului nu este decât produsul acestei forțe sufletești produse de credința în Dumnezeu. E un adevăr asupra căruia nu mai insistăm pentru a nu cădea într'o banalitate. Dar este un adevăr pe care este bine să-l scoatem la ordinea zilei, azi, când trăim într'o epocă de slăbire, de diluare sufletească, de viață risipită, de dezagregare a energiei omenești.

Religie vie¹⁾

Religia nu va dispărea din lume niciodată. Ea va evolua însă cu omul, căci ea este reflexul sufletului omenesc în anumite momente. A fost o iluzie până acum câțiva timp, mai cu seamă în urma vertiginosului progres științific, că vremea religiei a trecut. Dar nu numai critica științifică, nu numai progresul liberei cugetări, nu numai curentul de laicizare au fost cauzele iluziei că religia moare, ci însăși religia a contribuit la întărirea curentului antireligios. Fondul psihic al religiei nu va fi extirpat niciodată din sufletul omenirii. Vor fi crize și epoci de întunecare ca la orice fenomen psihosocial, dar dispariție nu. Nu va dispărea religia atâta timp cât omul va simți nevoia să-și lege sufletul cu ceva superior; și tocmai această legătură formează nexul oricărei religii. Nu ne vom gândi să răsturnăm teoria lui Darwin, care ca orice teorie, își are dreptul său la viață în măsura în care mulțumește rațiunea. Este o teorie mai comodă ca altele după cum ar spune un pragmatist. Cei ce combat darvinismul ca pe un curent dăunător religiei ar fi putut întoarce teoria susținând că maimuța se trage din om, că antropoidele n'ar fi decât specii degenerate de oameni și s'ar prezenta astfel cu o teorie nouă, comodă pentru cei ce combat darvinismul. Prin această neașteptată viziune s'ar reabilita desigur religia și judecătorii din America n'ar mai fi nevoiți să condamne un darvinian.

Părăsim însă acest teren șubred de discuție, din care începe să ne alunge însăși curentul relativist de azi. Religia își primește loviturile sale nu dela critica raționalistă, ci dela cei ce nu o înțeleg și totuși cred că îi servesc ei. Istoria religiilor ne poate

¹⁾ Publicat în rev. Cele Trei Crișuri.

dovedi că orice religie este în floare atâta vreme cât întemeietorul ei, sau urmașii imediați îi dau viață din viața lor. Marile genii religioase dau drumul curentului religios, isvorât din adâncul sufletelor lor. Dar curentul, curgând apa se turbură, se amestecă mereu cu alte ape mai mici încât nu mai recunoști apa isvorului. Religia vie a întemeietorului, precum și aceea a apostolilor se acoperă cu un strat tot mai gros de formule moarte, înșepenite și încălcite ale urmașilor, încât cu vremea își este imposibil să mai vezi religia sub coaja în care au îmbrăcat-o timpurile. Astfel religia zace înăbușită sub această coajă moartă, sub acest strat parazită, iar lumea o crede moartă însăși pe ea. Se înțelege dar ușor pentru ce semidoctismul științific, el însăși un rezultat al unor formule moarte, se crede triumfător în lupta contra lui Dumnezeu. În realitate însă știința adevărată, azi mai mult ca oricând, nu se mai gândește să se mai războiască cu religia, de oarece vede că terenurile lor sunt diferite. Iar dacă totuși lupta se dă, ea trebuie îndreptată împotriva parazitismului medieval, împotriva a ceace ce prea omenesc și care încurcă funcțiunea atât de sublimă a religiei.

Ambiția ridicolă a confesionalismului se explică ușor dacă ne gândim că nu e vorba decât de îndepărtare pe căi diferite de isvorul curat al creștinismului. Unii merg cu prostia până a eclipsa marea figură a lui Crist cu chipuri trecătoare ale unor servi, mulți dintre ei departe de căile creștine. Nu se mai vede Cristos de umbra unui idol abstract, care rezumă în el o serie întreagă de oameni, unii ce e drept aproape sfinți, dar cei mai mulți mai încălcați de păcate decât orice păcătoși. Ori din care tabără ar face ei parte, trebuie să se știe că ei sunt cei ce omoară religia. Ei sunt aceia cari sub aparența unui savantlăc, care în realitate nu e decât o țesătură încălcită de formule moarte, împletesc zi de zi la coaja ce acoperă adevărul religios. Formulele și oamenii cari le-au făcut, iată cel mai mare dușman al religiei.

Încât dela miezul moral al religiei creștine bunăoară, ca să nu mai vorbim de alte religii, și care miez este iubirea, bună-tatea, sacrificiul, ertarea, azi am ajuns că apostolii bisericii moderne sunt niște apostoli ai urei. Niciodată hipocrizia religioasă nu a fost mai puternică decât în zilele noastre, pentru că niciodată confesionalismul nu a întunecat lumina adevărată ca azi. Nu discutăm dacă învățătura lui Hristos a pornit din orient sau din occident, căci nu această este scopul acestor rânduri, dar ținem să atragem atenția asupra unei primejdii de primul ordin pentru neamul nostru. Politica mânușilor și a închiderii de ochi este o gre-

șală mare; confesionalismul trebuie lovit din față, căci el este dăunător și creștinismului și neamului. A lupta contra confesionalismului înseamnă a distruge coaja de rugină medievală și a elibera religia vie a lui Hristos. Înseamnă a distruge o cetate a ambiției proaste și a urci.

Se înțelege însă că nu preconizăm intoleranță religioasă, căci am cădea în același păcat. Toleranța este un semn de superioritate și de civilizație și ar fi o greșală și o zădărnice să ne mai gândim la lupte religioase. Dărâmarea castelelor medievale ale confesionalismului nu se poate face decât reinviind religia.

În toate țările și mai cu seamă în Franța se lucrează la laicizarea educației. O mulțime de lucrări, unele cu aparențe științifice, altele de reală valoare, apar în fiecare zi și atacă problema ce ne interesează din diferite părți ale ei. Una dintre aceste lucrări este și a sociologului *Émile Durkheim* despre educația morală,¹⁾ în care se ridică împotriva tradiționalismului pedagogic și arată că trebuie să ne preocupe nu atât morala omului în general, ci morala omului din timpurile noastre. *Durkheim* are mare încredere în morala raționalistă și pe ea se bazează când cere laicizarea educației. Trebuie să părăsim datoriile față de Dumnezeu, cari se manifestă prin ritualismul tradițional și să ne gândim a sădi în generațiile viitoare datoriile față de oameni. Cu alte cuvinte este vorba de scoaterea lui Dumnezeu, pur și simplu, din școală. E drept că *Durkheim* e prudent în rețetele sale când spune că „nu este vorba numai de a proceda la o simplă eliminare, etc., ci o transformare profundă este necesară.”²⁾ El recomandă dar să mergem și să căutăm chiar în sânul concepțiilor religioase „realitățile morale,” cari sunt pierdute și ascunse în ea (în religie). Dar trebuie să părăsim pe Dumnezeu ca fundament al moralității. Marele sociolog se vede însă foarte încurcat în fața marelui probleme. „Dacă raționalizând educația, nu ne gândim să păstrăm acest caracter (caracterul simbolic al religiei) și să-l facem sensibil pentru copil *sub o formă rațională (!)*, nu îi vom transmite decât o morală decăzută din demnitatea sa naturală.”³⁾ În locul razei divine, din care decurge pentru creștin obligațiunea morală, trebuie dar căutat un alt simbol — mai rațional — care să facă asupra copilului aceeași impresie ca și Dumnezeu. Fiindcă *Durkheim* recunoaște că imaginea lui Dumnezeu, legătura omului cu ea, „*îl ridică pe om deasupra sa însăși și îi comunică o creștere de energie.*”³⁾

Prin urmare iată un om de știință care recunoaște valoarea religiei și care se gândește totuși la descoperirea de noi forțe morale în locul celor isvorâte din religie. Dar tocmai aici e punctul critic al problemei, căci spune el singur în altă parte: „Nu numai că trebuie să avem grijă ca raționalizându-se morala, să

¹⁾ Op. cit. pag. 9.

²⁾ Op. cit. pag. 12.

³⁾ Op. cit. pag. 12.

nu-și piardă vreunul din elementele sale constitutive, dar trebuie ca chiar prin această laicizare, ea (morală) să se îmbogățească de elemente noi.¹⁾

O altă lucrare tot atât de recentă și tot de aceeași valoare ca a lui *Durkheim* este cea a lui *Georges Weille*.²⁾ În ea facem cunoștință cu evoluția curentului de laicizare în Franța, cu cele patru tipuri de luptători: galicanii sau catolicii anticlericali, cari susțin sistemul concordator și deci independența de papa; protestanții liberali, cari urăsc catolicismul român, dar rămân creștini convingși, punând toată baza creștinismului pe evanghelic; deiștii, partizani ai religiei naturale și cari preconizează o alianță între religie și filozofie; și în sfârșit liber cugetătorii, cari decăzuseră într-o vreme, dar cari s'au ridicat iară prin critica religioasă a lui Renan, critica filozofică a lui Taine, pozitivismul lui Littré, toate aceste categorii au accentuat lupta pentru laicizarea sufletului. În ultimul timp însă apare un curent mai puternic, care n'a rămas numai în Franța ci a cuprins lumea întreagă și care poate fi caracterizat prin cuvintele „creștinismul progresiv” care de asemenea caută scăparea creștinismului de greutatea bagajului dogmatic, cu care l'au încărcat vremurile. S'au ținut congrese la Londra, Amsterdam, Geneva, Boston, Berlin și în 1913 la Paris. Spiritul acestuia curent este însă de o nuanță mai mult pozitivă decât negativă, căci nu înțelege laicizarea prin negarea religiei.

Un lucru se degajează din lucrarea lui Weille: că religia nu poate și nu trebuie să fie distrusă, dar că lupta se angajează pentru distrugerea celor mai mari dușmani ai religiei: ateismul și clericalismul. Ne este indiferentă concluzia la care ajunge autorul, care o trage nu din faptele enumerate ci dintr-o concepție proprie, care e pur raționalistă. Cine privește mai de aproape și cu ochi mai nepărtinitori problema, vede că toți acești oameni de știință nu privesc religia decât după laturi cari nu ne pot spune tot despre religie. Ideea de Dumnezeu a evoluat și evoluează cu sufletul omului; ea este un simbol al celui mai superior produs al evoluției psihice. *Necunoscutul* tot mai mare pe deoparte, și *tendința de înăltare persoană* tot mai puternică pe de altă parte, sunt două elemente cari nu pot fi înlocuite prin nici o formulă raționalistă. S'ar putea cel mult ajunge la un Dumnezeu nou, dar un Dumnezeu rece.

Și ne miră că tocmai cei ce studiază evoluția sufletească și socială, nu au putut vedea că religiile au lucrat la ridicarea omenirii nu prin partea de intelectualitate, ci prin pasiunea, prin căldura ce ele au închis. A căuta să înlocuești imaginea vie a lui Dumnezeu, în jurul căreia se ridică un fascicool de sentimente înălțătoare, cu formule raționale reci, înșeamnă a da lumii o morală moartă, statică.

Trebuie dar să ne întoarcem la religie, cum spune și Durkheim, dar nu numai să ne inspirăm de la ea pentru a crea o

¹⁾ Op. citat pag. 13.

²⁾ Gh. Weille — „Histoire de l'idée laïque en France” F. Alcan 1925.

morală raționalistă, ci pentru a curăți religia de coaja confesionalismului dogmatic și a o face să învieze în sufletele oamenilor. În locul religiei moarte să reinvie o religie de sentimente adânci; în locul religiei exterioare, o religie interioară, așa cum a fost ea într-o începuturile ei. Părăsind cele ce sunt ale Cezarului, lăsând la o parte preocupările politice omenesti, cari ar înăbuși iubirea vie, iubirea până la sacrificiu a lui Crist, trebuie să ne gândim la renașterea unei religii vii. Și ca nu poate veni prin certurile confesionale, ci prin muncă de apostoli, cari cred în îndreptarea oamenilor mai mult, decât în știința ruginită a evului mediu. Creștinismul va renaște numai prin oameni de talia apostolilor, cari pentru o idee, pentru iubirea de oameni mergeau în ploaia de pietre. Renașterea creștinismului nu se poate face decât prin renașterea sufletului apostolic, se înțelege, potrivit timpurilor în care trăim. Sunt destule argumente și poate mult mai puternice, pe care *noul apostolat*, le poate folosi ca să dovedească lumii că viziunea lui Crist este drumul cel mai sigur de înălțare a omenirii. Inșăși cei luminați de azi, cari se leapădă de creștinism, nu sunt decât produsul acestui creștinism. Cu apostoli luminați, cunoscători ai sufletului de azi și ai legilor ce conduc societatea, suntem siguri că va muri și clericalismul confesional și ateismul, cei doi dușmani ai idealului religios.

Dar unde sunt apostolii? Cine mai e nebun să renunțe azi nu la viața sa, dar la bunătățile atât de multe și care se înmulțesc pe fie care zi? L-arrestign! desigur pe cel ce ar veni să propovăduiască iubirea, în vecinicul războiu ce se dă între oameni. Căci întocmai ca acum au fost și timpurile lui Crist. Tot același fariseism, aceeași hipocrizie ca și cea judee, aceeași îngâmfare dogmatică și aceeași ciocoteală de răutate!

Greșeala pe care o fac cei ce vor să ne dea o pedagogie nouă, o morală nouă este aceeași pe care au comis-o în atâtea rânduri raționalistii, de a crede că rațiunea este suficientă pentru a ne determina la faptă. Istoria filosofiei poate dovedi că moralele teoretice au rămas neputincioase, și că numai cele practice, bazate și pe rațiune și pe sentiment au produs dinamismul progresului omenesc. Ne trebuie ca să ne urnim mai departe și azi ca de atâtea-ori, lumină caldă, nu lumină rece. Dar religia de azi nu ne-o poate da, căci ea după cum am văzut și-a pierdut căldura de dragul formulilor reci; știința, oricât s'ar strădui savanții, nu ne poate arăta decât direcția, nu însă și determină la acțiune.

Ne trebuie dar biserică nouă, religie vie, religie cu apostoli convinși de rostul iubirii creștine, iar nu apostoli cu rude mari și strălucitoare și cu vorbe goale și neînțelese.

Adolphe Ferrière și Educația Constructivă. (Progresul Spiritual)

V

Poate că cel mai interesant, mai viu și mai elocvent dintre capitolele acestui volum este cel ce tratează despre cultura instinctelor.

Venim pe lume cu un capital ereditat de instincte pe care trebuie să-l ordonăm căci pe el vom stăpîni întreagă voința noastră evoluată.

Ca punct de plecare pentru studierea condițiilor în care se poate realiza aceasă ordonare, organizare, a vieții instinctive, Ferrière amintește unele considerații bine cunoscute din știința cea nouă a psicanalizei (după D-rul Sigm. Freud și numeroșii săi adepți.)

Instinctul, impulsione tulburătoare, se înfățișează ca o forță vie care trebuie să fie cheltuită pentru a lăsa să se restabilească un anumit echilibru interior al vieții. Această cheltuire constituie satisfacerea instinctului. Ea, dacă s'a efectuat în chip adecvat, corespunzător, atrage în mod firesc înecutarea atârării și o plăcere specifică.

Instinctul, având un izvor, un scop și un obiect, suferă adeseori perversiți, mai cu seamă prin schimbarea obiectului său. În unele din aceste cazuri avem aface cu ceea ce Freud a numit înăbușirea instinctelor. Instinctele care nu sunt satisfăcute ci numai înăbușite, își descurcă forța adeseori răsunând pe căi nefirești și găsindu-și modalități deghizate, mascate, pentru a se satisface. Îndrumată pe căi nefirești, forța vie a instinctului nu se poate cheltui complet și atunci în locul satisfacerii se produce o enervare primejdioasă. Ea aduce sdruncinări: boli nervoase și boli mintale. Instinctele trebuiesc lăuate să se manifeste în chip normal, apoi cu încetul ele trebuie să fie orientate și „sublimate.“ Oprirea lor e oprirea unei forțe clocotitoare care trebuie să se reverse și care, dacă nu i-se lasă drum liber, sparge și dărâmă zăgăzul, sau mincăză hoțeste, pe unde nu te aștepți. De aceea, autorul își însușește următorul program ce este de urmat în educația instinctelor (după Larguer des Bancels și după D-ra Evard):

1. Trebuie pândită, sau chiar ajntată, deșteptarea instinctelor la vremea lor.

II. Trebuie orientate, pentru a li se evita înăbușirea și deviația sau rășbufnirea primejdioasă.

III. Trebuie îmbogățite, înobilate și *sublimate*.

„Sublimare“ este cuvântul pe care Freud l-a întrebuințat spre a denumi cu el un proces de strămutare și canalizare a tendinșelor instinctive în așa chip încât satisfăcându-se complet, revărsându-și toată energia lor, să corespundă unor scopuri morale, unor înalte preocupări ale spiritului omenesc. (Așa de pildă: instinctul rășboinic, sălbatec și primitiv, este cel care prin sublimare devine lupta pentru întrecere sau emulațiunea, sforțarea pentru record în cantitatea sau calitatea unei activități, dar și emulațiunea pentru jafte mari, filantropice etc.)

Instinctele nu apar toate deodată, ci pe rând la vârste anumite: iar dacă sunt cumva împiedecate atunci când le-a sosit ceasul, manifestările lor nu mai pot fi normale ulterior sau chiar nu se mai produc de fel. E drept că rare ori se întâmplă ca instinctul să fie ucis cu adevărat. De cele mai multe ori el e numai slăbit sau — și mai rău — e numai înăbușit. Se pare că până și la animale s'au observat deviații sau rășbufniri de ale instinctelor „înăbușite.“ Sub puterea lor, animalul se poartă în chip neobișnuit, nebușesc.

Desigur, și sublimarea constituie un fel de ubatere a instinctului dela forma sa primitivă, ca și „înăbușirea.“ Dar ceea ce le deosebește în primul rând e faptul că în sublimare instinctul evoluează, ca să zicem așa, la lumina zilei (v. op. cit. pag. 203) printr'o serie de procese voite și mărturisite. Sub aspectul său sublimat, instinctul se poate desfășura cu toată impetuozițtea; individul nu-l ascunde, ci îl recunoaște. În forma înăbușită a instinctului, prigoana, oprețiștea, teama, rușinea, îl ascund de lumina zilei, adică de lumina conștiinței depline. Individul nu și-l recunoaște cu deplină conștiință, nu-l observă, nu-l mărturisește nici altora dar nici sie însuși. Instinctul înăbușit se dozește în inconștient și își organizează aci fel de fel de deghizări simbolice care, străine de orice justificare logică, ajung de se impun minții și o acaparează; atunci ne aflăm în fața adevăratei „mani“, sau nebușii. Psicanaliza e tocmai un procedeu terapeutic aplicat de medicii psihiatri, pentru a face pe bolnav să scoată la lumina pînii sale conștiinței ceea ce-l roade pe ascuns. Lumina conștiinței e capabilă ca, distrugând deghizările și conducând cu plină știință revărsarea normală a instinctului, să suprimă și tulburările nervoase pe care el le provocase.

Diversele instincte ce caracterizează o ființă nu sunt independente unele de altele. Există o rudenie strânsă între ele: un fel de arbore genealogic care „conservă în prezent istoria originii lor.” Între două tendințe, derivate dintr'un acelaș instinct, este o legătură, o afinitate, așa încât între ele se crează asocieri afective mai ușor decât între tendințe derivate din instincte diferite.

Cam acestea sunt considerațiile introductive ale lui Ferrière la studiul culturii instinctelor. Ele se cuprind în primul paragraf al acestui capitol și sunt de fapt numai o reluare rezumativă a unor teorii emise de scriitori anteriori și recunoscute azi în lumea psihologilor. Partea vie a capitolului, unde intervine mai amplu personalitatea autorului, o alcătuiesc paragrafele ce urmează, în special cele intitulate: „Psihologia efortului” și „Problema suferinții.” Le voi reda printr'o spicuire cât mai fidelă a textului.

„Pe când instinctul nesatisfăcut se oștește sau zace înăbușit, instinctul cultivat evoluează, se ramifică, se îmbogățește și atrage către sine, în ajutorul său, alte instincte sau tendințe.” „Mijlocul principal al cultivării lui e **efortul** (sforțarea), iar condiția acesteia e suferința.” „Nu există progres fără efort, nu există efort fără suferință” (pag. 205.)

Există efort îndreptat spre lumea exterioară, e efortul fizic, e acțiunea exercitată de un organism în sens opus unei presiuni externe. El poate fi imediat (de ex. lupta) sau mediat (fabricarea unei unelte). Există însă și o formă de efort interior, anume: în cazul când sunt în luptă două tendințe ale unui acelaș individ. Astfel: ezitarea între două scopuri conștiente, oscilarea între două sentimente, dar și conflictul între două instincte sau între două grade diferite de canalizare ori sublimare ale unui acelaș instinct.

Lupte de acestea, de diverse tipuri, umplu întreg cursul vieții fiecărui dintre noi cum și fie care porțiune din acest curs. „Lumea se schimbă, eu se schimbă, numai lupta fine vecinic.” (pag. 207.)

Suntem obișnuiți să concepem efortul ca fiind totdeauna dureros. E o greșală. În lupta interioară, scopul final pe care îl urmărim întotdeauna e: **triumful spiritului**. Toate celelalte eforturi trebuie să fie simple mijloace pentru urmărirea acestuia. De sigur, pentru mulți oameni, lupta pentru bunurile materiale ocupă sau pare să ocupe tot locul, fie pentru că împrejurările le sunt prea vitrege, fie pentru că le sunt prea favorabile. Unii sunt materialişti de nevoie, alții de plăcere. Dar din fericire, materialişti nu alcătuiesc ei singuri omenirea. Mai curând ei sînt numai

gunoiul Sunt atâți alți oameni pe lume care mai cunosc și iubirea. În sufletele echilibrate, iubirea e cea care dă naștere tuturor frumuseților spiritului. Iubire conjugală, părintească și frățească, iubire de aproapele, iubirea grupului social (neam, rasă, etc.), iubire de umanitate, iubire de Dumnezeu, iubire de „frumos” (dând naștere artei), iubire de „adevăr” (dând naștere științei), toate acestea crează vieți noastre feluri pentru care atâția oameni se jertfesc bucuroși. Se mai poate spune oare că toate eforturile sunt „dureroase”? Efortul făcut din iubire nu doare, el se numește: entuziasm. Străduințele luminate de raza bucuriei lui sunt cele mai fecunde.

Copilul care construiește un om de zăpadă, nu suferă oare cu îndărmire durerea mânilor sale înghețate? Alpinistul nu are lipsuri, chinuri, oboseli și primejdii? Scopul pe care îl urmărește alpinistul poate să pară materialist și inutil și ridicol. El e însă o frumoasă sublimare a instinctului de posesiune și dominație, căci și el urmărește o formă a Victoriei (v. pag. 209).

E bine să se observe cu această ocazie că fără asemenea sublimări care ne fac să urmărim scopuri aparent inutile, instinctele noastre de cucerire ar avea fie destăruări primitive, care sdruncină pacea socială, fie răbufniri deghizate care sdruncină sănătatea. Utilitarismul îngust și meschin constituie nu numai o atitudine urâtă, dar și o utopie irealizabilă. Realizarea lui riguroasă ar fi distrugerea vieții spirituale și sociale. Departe de a se întemeia pe realități, utilitarismul trece cu ochii închiși pe lângă o realitate care azi se impune indiscutabil observației ori cui: întreagă viața noastră e făcută din sacrificii.

Câte sacrificii necunoscute, câte devotamente fără răsplată, câte osteneți fără scop lucrativ am putea descoperi dacă am scruta viața omenească în adâncurile ei cele mai ferite.

„Și totuși suferința există, ea e pâinea noastră cea de toate zilele. O alungi, ea revine; o acoperi, reapare aiurea. E inevitabilă. E necesară. Bucuria e excepție”.

Animatul caută plăcerea și ocolește durerea. Omul trebuie să-și dea seama că unele plăceri trebuiesc ocolite și unele dureri trebuiesc căutate. De evitat sunt plăcerile procurate de instinctele inculte atâtă vreme cât spiritul nu le-a luat în stăpânirea sa spre a le înălța, spiritualizându-le. De căutate sunt durerile care asigurnă puterea spirituală.

Dușmanii interiori cei mai vajnici și mai greu de biruit, îm-

potrivă cărora avem de realizat ades eforturi grele, penibile, sunt lenea și pasiunea (pașima).

„Lenea și pasiunea dezordonată sunt ades efecte de-ale boalei, tristă înflorire a unui organism debilitat; dar înainte de a le fi efect, ele le sunt cauză (boalei și debilității), grație ignoranței, lașității, ori unei întunecate conștiințe morale. Slăbiciunea atrage răul, răul atrage boala, iar aceasta la rândul său, mărește slăbiciunea (v. pag. 211).

Acestui „cerc vicios” trebuie să-i opunem „cercul vieții”: *Higiena corpului prepară igiena sufletului; nevoia de ordine și de fumes iradiază în viața spiritului nevoe de claritate și de nobleță; echilibrul sufletesc face victoriile mai ușoare iar aceste victorii au ca efect să asigure mai mult echilibrul sufletesc.*

După cum a arătat Bergson, sunt unele inferiorități organice care în cursul evoluției au fost adevărați stimulenți capabili de a da naștere unor superioare calități de ordin psihic. (v. pag. 212). Ființa scutită de luptă, riscă decăderea mintală și morală. Pentru a stimula spiritul și a-i da avântul care face pe marii eroi, lupta e indispensabilă și deci și durerea. „Obstacolul” (zice Ferrière, după Albrecht Merz) „e transformator și acumulator de energie”; ridicat în mod intenționat de către educator, sau în mod neintenționat, de către circumstanțe, în calea expansiunii indefinite a energiilor copilului, el îi dă ocazia să-și afle singur limitele puterii sale. „Dorința de a împinge cât mai departe limitele puterii este însăși condiția progresului” (p. 215). În dorința de a realiza un progres, copilul sănătos nu mai evită durerea. „De aceea” numai durerea (îndurată în cursul eforturilor sale) poate ridica pe om la nivelul moral de unde să poată domina asupra durerii însăși” (p. 216.) Efortul voinței rămâne astfel axa vieții morale și pârghia progresului (p. 218).

Pentru a se realiza dominarea voinței conștiente asupra instinctelor, trei sunt la număr etapele de parcurs :

1. *Exercițiile fizice alcătuiesc prima dintre aceste etape. Pentru a-i înțelege importanța, e bine să ne amintim vorbele lui Rousseau: cu cât corpul e mai slab cu atât poruncește mai mult; cu cât e mai tare, cu atât e mai supus.”* (citată de Ad. F.)

Cercetășia, minunat sistem de educație a voinței, urmărește dezvoltarea mușchilor, dar și puterea de a îndura; ea captează combativitatea (instinctul de luptă) și o dirijează; ea întreține spiritul de inițiativă care e de fapt unul și acelaș lucru cu efortul.

Intre amănuntele privitoare la etapa exercițiilor fizice, Ferrière amintește un sfat interesant al lui Benoist Hanappier: „Energia musculară, consumată în exercițiile fizice, ar putea prea bine să fie utilizată în același timp pentru efectuarea unei munci productive, decât să fie irosită în zădar: „Mai bine să-ți întărești mușchii arând sau tăind lemne, decât făcând haltere sau sandow.“

Gândul acesta pe care l-am exprimat și susținut în multiple ocazii, cuprinde, parțial, o soluție pentru problema muncii fizice productive, dar nu pentru cea care se pune azi, ci pentru cea care se va pune într'un viitor oarecare, în societatea integral culturalizată și pote integral urbanizată. Toate rezervele sunt însă de făcut, după cum spuneam mai sus, în privința tendințelor de excesiv materialism; ceea ce e materialmente inutil, poate să fie de o incalculabilă utilitate vieții spirituale.

2. A doua etapă este: „serviciul.“

Pentru a-ți ordona instinctele și voința, trebuie ca, după ce te ai ocupat de întărirea corpului, să te obișnuiești a face servicii altora: „deprinderea cu facerea de servicii se dobândește în chip natural și devine cu încetul o nevoie a sufletului și a inimii.“

Ferrière amintește aici pe D-na Montessori, care a înțeles că micile servicii ce se cer copilului în gospodărie ajung să fie îndeplinite de el cu o deosebită bucurie, „ori care ar fi eforturile pe care ele i le cer“. (pag. 220.)

Putem aminti aici că vederi analoage se găsesc și în opera lui Dewey, despre care am vorbit în alt articol.

Ferrière trece însă rapid asupra acestui proces educativ. Ori care cetitor o regretă, de sigur: era prilejul să vedem încă o chestiune importantă și subtilă, adâncită de un spirit pătrunzător și bine înarmat.

3: A treia etapă în cultura instinctelor este: efortul de a păstra întotdeauna și cât mai nealterată, buna dispoziție. (pag. 221.)

Pe deasupra tuturor neplăcerilor vieții de toate zilele, efortarea aceeași are ca rezultat pe de o parte o îndulcire a raporturilor între cei ce trăiesc împreună, o înseninare a atmosferei ambiante. De altă parte: să ne aducem aminte de constatările psihologilor despre iradierea interioară a atitudinilor exterioare. Dacă vrei ca viața să-ți zâmbescă, silește-te să-i zâmbești tu cât mai mult. În sfârșit, exercițiul acesta lăuntric de a-ți stăpâni până și dispoziția sufletească, desăvârșește dominația spiritului asupra animalului din tine și te apropie vădit de scopul urmărit de educația voinței.

Ca exemplu practic și concret, pentru aplicarea principiilor de mai sus, Ad. Ferrière expune în câteva pagini programul și procedeele ce ar fi de urmat în „cultura instinctului matern.”

Autorul utilizează aici în special o valoroasă scriere a D-rei Evard: „L'Adolescente” apărută în 1914 la Neuchâtel.

Se găsesc admirabile sfaturi și observații și în acest penultim paragraf al capitolului al VI-lea.

Instinctul matern al fetelor trebuie ajutat să se deștepte, — mai ales în cazurile când întârzie de a apărea. Trebuie să se introducă în școlile de fete uzul ca ele să fie conduse adeseori în vizită pe la azilurile și orfelinatele unde se îngrijesc copiii mici și să fie inițiate în tot ceea ce se lucrează acolo. Interesul pentru copilași nu va întârzia să apară, — și interesul acesta e însuși instinctul în prima sa manifestare. Adolescente vor fi puse să ajute câte puțin la îngrijirea copiilor și vor fi îndemnate să se amestece în jocurile lor. Încet cu încetul, sistematic și cu tact, vor fi inițiate în tot ceea ce o mamă bună trebuie să știe.

Literatura care se va da de preferință fetelor, cum și operele de artă ce le vor fi înfățișate, să cuprindă cât mai des ca motiv de inspirație: copilul și dezvoltamentul matern.

Alte aplicări de detaliu în chestiunea educației instinctelor în în genere se găsesc în paragraful final. Se vorbește aici despre „instinctul combativ”, despre îndreptarea efectelor educației greșite, despre tratamentul cazurilor morbide.

În cazul când avem aface cu copii normali, e bine să ne dăm seama că în fie care copil există, mai mult ori mai puțin descifrabilă, dorința unei înălțări spirituale. E cel mai prețios element pe care ne putem sprijini pentru atenuarea defectelor dobândite prin acțiunea unui mediu de nivel moral scăzut și printr-o educație rea.

Trebuie să căutăm întotdeauna cu instinctele să nu fie lăsate izolate, fiecare în voia lui, căci eul rămâne risipit, neorganizat. Eul se concentrează și se organizează prin predominarea uneia dintre tendințele instinctive. Un instinct orientat, înălțat, spiritualizat prin „sublimare” poate organiza, armoniza și pe celelalte și da astfel eului o unitate precisă și statornică.

Sarcina de a lumina eul copilului, de a-l orienta, de a lucra asupra tendințelor inconștiente, de a le selecționa pe acestea și de a le ordona, e o sarcină extrem de delicată. Ea cere educatorului îndemănare, știință, chibzuială, dar în și mai mare măsură îi cere: dragoste, comunicativitate, seninătate.

In cazul copiilor fiziologicește anormali, și cu educația rău compromisă trebuie să se descopere pricina organică a anomaliei și să se trateze fiziologicește, în măsura permisă de știință; firește însă că paralel instinctele trebuiesc supravegheiate și trebuie să li se găsească modalități de canalizare. Iar în timp ce se lucrează asupra subconștientului nu se va neglija nici voința conștientă, ci se va pune în valoare tot cât este încă valid, ultimele rămășițe din „dorința spre mai bine”, ultimele rămășițe din ambiție și din tendința de ridicare sufletească

*Prof. Dr. EUGENIU SPERANȚIA
delu Acad. Jurid. și Teol. Oradea.*

Al zecea congres al învățătorilor din Transilvania, Crișana și Maramureș.

Deschiderea Congresului.

În zilele de 27 și 28 Decembrie 1928, s'a ținut la Cluj, al zecelea congres al învățătorilor din Transilvania, Crișana și Maramureș, prezenți fiind vreo 400 delegați ai învățătorilor din aceste ținuturi.

În cuvântul de deschidere, președintele Traian Șuteu, a arătat că după realizarea idealului național, trei probleme mari și-au așteptat soluționarea: liberarea politică, economică și culturală a românilor ardeleni. Cele dintâi s'au făptuit, iar cea de-a treia e încă în faza primă a înlăptuirii. — E înscrisă însă în programele tuturor partidelor.

Cauzele stăgnării sunt multe. Nu există criterii în alegerea persoanelor, când e vorba de propagandiști culturali. Conferințele se paralizează una pe alta, totul e numai de fațadă, etc.

Mijloacele de îndreptare. La o adevărată propagandă culturală trebuie să-și dea concursul toți factorii culturali, pentru că singur învățătorul nu poate să facă față tuturor necesităților. — Deasemenea statul trebuie să lupte pe două fronturi: a) în lumea tineretului și b) a oamenilor maturi.

Numărul școlilor primare s'a sporit cu 11.049, apoi, a crescut și numărul școlilor normale, profesionale, etc., iar ca acestea să devină utile, trebuie să se introducă și viață în ele. Apostolii culturii să fie într'adevăr mijlocitori între cei de sus și cei

de jos, dar să fie și retribuiți conform pregătirii, poziției lor sociale și a muncii depuse.

Nu se poate admite muncă uniformă, iar retribuțiile diferite. — În Ardeal sunt 500 de învățători, fără gradația militară ce cu drept li se cuvine și respinși dela art. IV al legii de pensuni.

Învățătorilor din Ardeal, Basarabia și Bucovina li se refuză înaintarea în posturi de încredere. De ex. nici unul din ei nu face parte din Consiliul permanent. — Nu cerem privilegii, ci drepturi, zice președintele T. Șuteu. — În posturile de conducere să fie așezați oameni probați; incompetențele să fie delăturate.

Amintind și alte chestiuni ca bune mijloace de îndreptare pentru ridicarea poporului prin cultură și atrăgând atenția asupra importanței problemelor puse la ordinea zilei, d. președinte deschide al zecelea congres al învățătorilor ardeleni.

Salutul autorităților.

S'a dat apoi cuvântul d-lui deputat și rector al universității, Emil Hațieganu. Ca o dovadă vie a dragostei sale nelărmurită către învățători, asigură congresul de sprijinul său eficace. Salută congresul și îi dorește succes.

D. C. Jencica, inspector școlar, în calitate de reprezentant al guvernului, își exprimă speranța, că acest congres va fi o nouă piatră la temelia țării, de aceea, în numele ministrului de instrucție dorește apostolilor culturii naționale, cele mai mari succese.

DI. Vladimir Ghidionescu salută congresul ca pe un succes al libertății de conștiință și gândire în România. — Învățătorii vor fi la culmea chemării dacă vor cunoaște nevoile țării lor și împrejurările din alte țări. Metodele se adoptează la ceea ce este specific, să știm cum să atragem copilul la școală.

Se citește scrisoarea P. S. Sale Episcopului N. Ivan, prin care împărtășeste învățătorinii bunecuvântarea sa.

D-l prof. P. Curea aduce salutul Asociației profesorilor secundari.

D-l Fl. Dinculescu aduce salutul Asociației centrale.

D-l Ion C. Dumitrescu, împărtășeste congresului dorințele de bine ale tuturor învățătorilor din România veche.

D-l Busuioc în calitate de reprezentant al Asociației institutorilor din București, salută congresul și-și exprimă dorința ca să se mențină federația corpului didactic într'un grup compact.

* * *

S'au cetit apoi în mijlocul aplauzelor vii, diferite telegrame de aderență, dela învățătorii din capitală, din Bucovina, Banat, etc.

* * *

Intrându-se apoi în ordinea de zi, rapoartele generale fiind publicate în revista „Învățătorul“, se consideră citite și se supun consiliunilor pentru cenzurare.

D-l Drăgan după ce primește lămuririle prezidiului referitor la opreliștea congresului dela Turda, prezintă o moțiune de protest prin care exprimă nemulțumirea învățătorilor, oprirea fiind ilegală. Timpul fiind înaintat, ședința se ridică, iar învățătorimea se întrunește la banchet, unde s'au rostit toasturi pentru M. S. Regele și înalta Regență, pentru președintele consiliului de miniștri, pentru d-l ministru al instrucțiunii, etc.

Ședința de după masă.

Redeschizându-se ședința la ora 4, s'a dat cuvântul d-lui D. Toni, care și-a dezvoltat interesanta sa conferință despre opera pedagogică a marelui scriitor rus Leo Tolstoi, o conferință admirabilă, răspătită cu frumoase aplauze.

Sosind delegații Basarabiei, Dnii Iosif Nică și Ivan Berliba, d-l președinte îi salută cu călduroase cuvinte. Răspunde d-l I. Nică, aducând ardelenilor primosul recunoștinței.

Se trece apoi la rapoartele comisiunilor fondului „Gh. Lazăr“. S'au ajuns rezultate frumoase. În „Casa învățătorilor“ au fost adăpostiți 83 bursieri, 273 semibursieri și 324 solvenți.

Reorganizarea serviciului de control al învățământului.

După lungi debateri pe această temă, cerând oratorii ca membrii serviciului de control să fie oameni superiori celor pe cari îi controlează, neșovăelnici și oameni cu viață; — angajați din considerații didactice, nu politice, — ședința se ridică la ora 8 seara.

Ziua a II-a.

După deschiderea ședinței, s'au continuat debaterile chestiei controlului. În fine s'a primit moțiunea d-lui E. Drăgan, prin care se cere o cercetare a activității acelor organe de control cari s'au făcut vinovați de abuzuri, și înlăturarea lor din slujbă. Politicianismul să fie înlăturat din sanctuarul școlii românești. Organele de control să fie recrutate prin concurs.

Numirea personalului din control să se facă numai dintre învățătorii de gr. I., absolvenții secției pedagogice a Universității și învățătorii cu titluri academice.

Cei numiți prin concurs să se bucure de stabilitate

S'a trecut apoi la chestia pensionării învățătorilor. S'a cerut modificarea acelor articole din lege cari neîndreptătesc pe membrii corpului didactic. În special se cere considerarea anilor de război, pensionarea învățătorului cu leafa întreagă după un serviciu de 30 de ani și acordarea de ajutoare pentru familiile învățătoarești văduvite și pentru orfanii învățătorilor. Comitetul central a fost încredințat cu înaintarea unui memoriu în acest sens.

A urmat conferința dlui N. Nistor, tratând problema culturală a Munților Apuseni, — după care ședința se ridică.

La ora 3½ p. m. se redeschide ședința și se citesc rapoartele comisiunilor. Toate acest rapoarte se primesc, iar comitetului i-se votează absolutul convenit.

La raportul privitor la revista „Învățătorul” se propune majorarea taxei de membru, în care să între și abonamentul. Această chestiune se va trimite secțiilor pentru dezbateri.

Urmează apoi conferința dlui Iuliu Hațieganu, prof. univ. tratând subiectul: „Socolismul și educația fizică”, — prin care arată importanța educației fizice și dezvoltarea acesteia în Cehoslovacia.

După conferința dlui Hațieganu, răsplătită cu multe aplauze, s'a mai dezbătut chestia „Casei Învățătorilor”, hotărându-se ca primirea studenților să se facă pe baza recomandărilor secțiilor județene,

S'au votat apoi următoarele ajutoare:

1. Secției jud. Bihor . . . Lei 100.000—
2. „ „ Târnava-Mică „ 150.000—
3. „ „ Năsăud . . . „ 160.000—

Între acestea sosește telegrama dlui Maniu, asigurând învățătorii congresiști de toată solitudinea sa. — Congresul o primește cu furtunoase aplauze.

Eventualele propuneri.

D. inv. Cleja (Careii-Mari) cere modificarea ordonanței care prevede acordarea titlului provizoriu numai după satisfacerea stagiului militar. Învățătorii absolvenți ai școlilor normale cu 8 clase să fie scutiți de examenele de definitivat și înaintare și să fie încadrați în baza vechimii, acesta fiind un drept câștigat ce nu se poate pierde.

D. inv. Macarie propune să se acorde gradația de merit învățătorilor cari au luptat ca voluntari în Rusia, Italia, Franța, pentru întregirea neamului.

Anii petrecuți în războiu să se socotească dublu, la pensie. Trei luni din campanie să socotească drept un an, Să se acorde gradația militară tuturor învățătorilor, indiferent în care armată au servit, în războiul pentru întregire.

Propunerile se primesc și se încredințează biroul cu executarea lor.

Procedându-se apoi la alegerea noului comitet pe un period trei ani, se alege — cu puține complectări — fostul comitet. După acestea d. președinte Traian Șuteu printr'un scurt și însuflețit discurs, închide congresul la ora 8 seara.

In jurul chemărei către învățătorii României.

Una dintre problemele actuale, ce preocupă și care trebuie să preocupe pe toți acei ce care depinde astăzi propășirea neamului românesc, e problema *propagării culturii noastre naționale, în masele populare.*

Așa, îndată după terminarea războiului, după ce ne-am văzut idealul național împlinit, grija de căpetenie a conducătorilor de atunci, ai statului Român care a făcut enorme sacrificii în privința aceasta, a fost să înființeze cât mai multe școli românești și complectarea lor cu personalul didactic necesar. S'au luat unele dispoziții ca școala să fie înzestrată cu toate mijloacele de cultură, cu bibliotecă, sală de lectură, câmp de experiență etc, necesare pentru a contribui cât mai mult la răspândirea culturii în masele populare, aceasta fiind una dintre marele cerințe. În urmă s'a crezut și se crede clar și astăzi atât de necesar, înjghebarea diferitelor propagande, societăți culturale (la noi cu cercuri culturale) care prin activitatea ce-o desfășoară, pot contribui mult la realizarea, unui progres cultural, la deșteptarea maselor populare.

Însfârșit, păreri și încercări de a soluționa această problemă, au fost mai multe, iar rezultatele după cât se vede sunt atât de mici încât rămân nevăzute. Concluzia logică ce o putem trage astăzi, nu ne dă dreptul să spunem că am realizat un oarecare progres, ori că am făcut un pas însemnat spre o cultură reală, chiar dacă luăm în considerare numărul copiilor ce frecventează astăzi diferitele școli, fie ele primare ori secundare. (O părere care probabil nu va fi acceptată de toți, dar judecând

lucrurile cum sunt, după cazurile concrete ce le avem înaintea ochilor în fiecare zi, se va vedea că e destul de interesantă.) Da, putem spune că avem „certIFICATE” și „diplome” destule și în fiecare specialitate, ramură aproape; dar pentru a ni se constata progresul cultural, nu e de ajuns a poseda aceste „titluri” „negustorie meschină de diplome” cum le numește Dl profesor E. Speranția, care de care mai productive.

Ca să ni se constate gradul de cultură la care se spune că ne-am fi ridicat în ultimul timp, ar fi să ne îndreptăm privirile asupra masei sătești — care formează la noi marea populație — și să vedem întrucât această populație sătească, deatfel și orășenească, și-a îmbunătățit mijloacele de trai, întrucât se poate vedea că și-a asigurat o mai bună stare materială și întru cât s'a ridicat la o mai înaltă treaptă morală. Dacă din acest punct de vedere deci, am judeca problema — cum după mine ar fi foarte logic — am vedea într'adevăr lucruri surprinzătoare, lucruri dureroase, am vedea mizeria în care viețuiește încă săteanul român în urma războiului s'o făcut împroprietărirea, prin care fiecare om devenea stăpân pe o bucată de pământ; dar această împroprietărire, a îmbunătățit întrucâtva soarta țaranului român, i-a adus un trai mai fericit în casa lui? nu, el i-a rămas tot sărac, iar țara din a treia exportatoare de cereale ce era înainte de războiu, a ajuns la un export destul de redus chiar în anii buni.

Așa dar, țaria materială a poporului a scăzut, partea morală, lucru dovedit, asemenea și cântul aceste două nu e posedăm, nu putem spune că am înaintat în cultură și problema nu s'a rezolvit.

Dar se va zice că noua generație, care acum se formează pe băncile școlii, va avea de grijă să apere interesele acestei țări și să se folosească de bunurile ei — vorbe goale — adevărul e înaintea ochilor noștri. Avem absolvenți al cursului primar, care în cei șapte ani de școală se spune că ar fi căpătat cunoștințele necesare pentru a se orienta în viață și a fi conștienți de drepturile și datoriile lor. La acești tineri care astăzi formează lătura tinerețului atât la sate cât și arașe, se observă că sunt la o mai înaltă treaptă morală, ori lucrează pământul cu mai multă pricepere, punând în aplicare cunoștințe dobândite în școală? Fac ei o cultură rațională mărindu-și astfel producțiunile lor agricole? nici vorbă!... Ei nu știu și nu vor ști mai mult, decât cele învățate acasă de la părinți, moștenite din moși strămoși; mai mult nimic. Acei cari

au terminat și termină școala primară, după toți anii de școală, rămân cu un scris mizerabil, cu o cetire stălciță și puțin socotit (bine dacă știu cele patru operații), care după puțin timp sunt și uitate.

Așa stăm cu noua generație, acesta e adevărul și e bine să-l cunoaștem și să ne preocupe în mod serios, căci răspunderea cade asupra celor chemați între care cel dintâi este învățătorul. El, are tocmai atribuțiunea de a propaga cultură în toate direcțiile și prin toate mijloacele ce-i sunt puse la dispoziție în el trebuie să recunoaștem, stă puterea de a sparge vălul de întuneric al ignoranței, ce acoperă lumea satelor noastre. Viitorul țării de astăzi, se va asigura înainte de orice bună ocărnuire a persoanelor politice, prin jertfirea sufletelor mari, devotate carierii de învățător. Acest adevăr îl știu și cred în această putere învățăto-rească, — adevărații învățători.

Dar o întrebare se naște.

Învățătorul de astăzi, felul cum astăzi e privit, poate să corespundă acestei cerințe? poate să contribuie cu o parte cât de neînsemnată la ridicarea nivelului cultural al sătenilor săi? Nu! și iată de ce.

Datorită multor factori, multor împrejurări, prestigiul nostru de învățător, e scăzut astăzi completamente; lucru dovedit și văzut de toți. Ba în multe locuri am putut să mă conving că mai bine este văzut și de mai multă încredere se bucură primarul sau „diacul”, bisericesc, decât învățătorul local, care s'ar crede că e singurul focar de lumină, în întunerecul cel înconjoară.

Populația sâtească n'a înțeles, n'a simțit încă peste tot necesitatea școlii și a învățătorului. De aceea învățătorul e privit cu aceiași ironie ca oricare „lefegist” de rând, pe care poporul românesc i-a dușmănit întotdeauna, ca pe unii ce în urma cărora au suferit (timpurile istorice, de când cu receptorul și jandarmul). Așa se face deci că învățătorul rămâne izolat față de sătenii săi, închis între cei patru perți ai școlii unde se termină cu activitatea sa de învățător. Aceste e adevărul ce e bine să-l cunoască cei în drept și toți care au interes de neam și viitorul său. Așa putem noi să ne facem datoria conform cerinței timpului de azi.

Vorbăria e la înălțime. Primim fără nici o sfială titlul și vorbele înalte ce ni se adresează, ca acele de: „Apostol”, „luminător al poporului” etc. etc.; dar pentru vorbe, nu putem aștepta ca țara să ne binecuvinteze, atunci când fiecare vom da socotală cu „talantii” ce ni s'au dat să-i cultivăm, căci noi după cât se vede îi îngropăm în pământ.

De aceia trebuie să intrăm în activitate, să ne facem aceia ce s'ar chema datorie, pentruca în urmă să ne vină și drepturile de mult așteptate. Iar pentru a ne putea să ne asigurăm încrederea, să ne ridicăm prestigiul de învățător.

Cum ni-l vom asigura? . . .

Acesta ar fi subiectul unui viitor articol, și în jurul căruia aș vrea să se trateze mai multe chestiuni în paginile revistei noastre. E singurul subiect, deocamdată, ce aș crede nimerit să-i preocupe pe toți bunii români, bunii patrioți și în special pe tot corpul dascălesc.

FLORIAN PANTIȘ *inv.*

Dela Congresul profesorilor de pedagogie.

Congresul profesorilor de pedagogie, ținut la Casa Școalelor în zilele de 28 și 29 Decembrie, s'a încheiat cu următoarea moțiune.

„Profesorii de pedagogie adunați în al II-lea congres la București, în zilele de 28 și 29 Decembrie, pentru a căuta împreună să soluționeze unele probleme importante și urgente ale învățământului normal-primar, după discuții la care au luat parte și profesorii universitari de pedagogie, filozofie, etnografie, psihiatrie, neurologie, tehnologie și teologie, au votat următoarele deziderate:

1. *Educația morală* în orice școală, dar mai ales în șc. normală prinează orice problemă. De aceea trebuie reformată cât mai curând pe următoarele noi baze:

a) Să se aplice sistemul educației liber (sist. försterian) și să se institue premii pentru caracter și pentru fapte morale.

b) Directorul șc. normale să fie neapărat un pedagog, adică un profesor abilitat la pedagogie, indiferent dacă predă pedagogia sau alt obiect.

c) Profesorii școlii normale să fie pregătiți în mod special pentru această școală.

d) Să se înființeze și în șc. normală funcția dirigenției.

e) Pedagogii (azi numiți și supraveghetori de ordine) să fie recrutați, cu începutul noului an școlar, numai dintre absolvenții cei mai distinși ai școlii normale respective, câte unul pentru fiecare clasă. În această funcțiune (care urmează să fie organizată)

învățătorii-pedagogi se vor putea definitivă ca învățători și se vor putea înainta institutori și chiar directori de școli primare.

H. EDUCAȚIA SEXUALĂ în școala secundară de orice fel este absolut necesară; iar în seminar și șc. normală, de unde ies luminatori ai poporului, ea este și mai imperios cerută de funcția misionară a acestor două școli. De aceea:

a) Să se introducă în toate școlile secundare, pentru elevii ajunși la pubertate, educația sexuală, care trebuie considerată solidară cu educația morală și religioasă; și să se încredințeze, în fiecare școală, unui comitet sau consiliu format din: director, diriginte, prof. de filosofie sau pedagogie, medicul școlar și preot; iar în șc. normală și pedagogul clasei, recrutat după dezideratul de mai sus. Metoda va consista în lămurirea, când e nevoie, a noțiunilor relative la sexualitate și în organizarea vieții școlărești astfel încât preocupările genitale să fie excluse. Planul în detaliu al acestei educații urmează să se alcătuiască.

b) Paralel cu acțiunea școlii în această latură a educației, să se înceapă o energică acțiune extra școlară, pentru combaterea pornografiei. Societatea Profesorilor de pedagogie va întreprinde cercetări ample pentru descoperirea cauzelor corupției sexuale și va cere statului o lege draconică împotriva delictelor de acest fel, cari viciază mediul social și anulează aproape orice efect bun al școlii și al familiei.

ȘCOALA ROMÂNEASCĂ trebuie să se adapteze individualității școlarului român și nevoilor timpului și locului, adică să fie școală pe măsura elevilor noștri și a realităților de la noi. Pentru aceasta a absolut necesar:

a) Să se legitimeze, cel puțin pentru școala primară, obligativitatea fișei personale, care, completată cu observațiile învățătorilor asupra individualității copilului în cursul anilor de școală, va înfățișa suficient individualitatea lui și va face astfel posibilă și individualizarea regimului școlar și orientarea profesională a absolvenților școlii primare.

b) Examenul de admitere în orice școală post-primară să fie examen de aptitudine în raport cu școala respectivă (de ex. la șc. normală să primeze aptitudinea morală, la șc. de meserii aptitudinea tehnică, etc.) Și acest examen să țină seama de fișa personală.

c) Școlile post primare să facă anual selecția elevilor lor și să trieze pe cei inapți spre alte școli sau spre alte activități, căci dacă școala are dreptul de a elimina pe elevii incapabili, are și

datoria de a-i plasa în școalele sau stabilimente pentru care au aptitudini, pentru a nu se pierde nici o energie.

d) Să se înființeze clase speciale pentru elevii supra-normali (eminenți) pentru că aceștia reprezintă elita din care se ridică personalitățile creatoare.

e) Să se legifereze pentru șc. primară obligativitatea de a da concurs oficiilor de orientare profesională, acolo unde funcționează astfel de oficii.

IV. Problema cea mai importantă pentru învățământul nostru primar, pentru cultura maselor și pentru promovarea științei educației la noi în țară, este reforma școlii primare de aplicație. Școala primară de aplicație are funcția de a fi școală model și școală de avangardă. Ea trebuie să fie exemplul celorlalte școale și laborator de unde să pornească directivele de activitate școlară și culturală.

Căci școala de aplicație are menirea de a forma viitorii învățători. Dar pentru ca școala de aplicație să-și îndeplinească această funcție, este absolut necesar ca:

a) Școala primară de aplicație să nu mai fie subordonată școlii normale, ci să aibă întreaga conducere pedagogică și administrativă, ca școalele primare ordinare; și să aibă, ca și acestea, circumscripția ei școlară și comitetul ei școlar.

b) Profesorul de pedagogie, directorul de drept al acestei școale, să-și aleagă singur colaboratorii, adică pe învățătorii acestei școale, fără nici o condiție de stagiu anterior în învățământ pentru aceștia.

Planul amănunțit al reformei școlii de aplicație, alcătuit de Societatea prof. de pedagogie, fiind cunoscut ministerului încă de anul trecut, congresul de azi se solidarizează cu acel plan și cu moțiunea congresului precedent; și autorizează comitetul să prezinte Onor. ministerului aceste deziderate, între cari reforma școlii primare de aplicație este dezideratul principal, căci înfăptuirea acestei reforme va fi începutul unei epoci noi pentru școala poporului și pentru cultură în genere.

„Viitorul nostru cultural“

— Conferința d-lui prof. C. Rădulescu-Motru —

Dl. prof. C. Rădulescu-Motru a vorbit despre „Viitorul nostru cultural“.

D-sa a arătat că deși astăzi el face mai ales obiectul discuțiilor politicianilor, înțelegându-se prin aceasta mai mult propagandă culturală, el e obiect de discuțiune și pentru oamarii de știință.

În înțelesul obișnuit, cultura este un produs sau un ideal, cu tendința de a se desvolta, de a duce toate aptitudinile până la cea mai nobilă manifestare. Ea se aplică atât la indivizi, cât și popoarelor.

În această acțiune, găsim doi factori: cel tradițional și altul novator.

Tradițiunea nu trece de ceea ce istoricește se poate constata, fiind un fel de dar al popoarelor, cari acumulează totul în vederea unei civilizațiuni mai mari.

Altă școală mai nouă, leagă tradițiunea de condițiile casnice în care trăește un popor, reacțiunile fiziologice fiind determinate de condițiunile mediului în care se desvoltă.

Problema se pune și pentru țara noastră. Fondul nostru este moștenire romană, sau este altoirea colonizării romane, pe un mediu vechiu, format, cu o desvoltare și civilizație înfloritoare, condiționat de mediul fizic în care e desvoltat?

Până acum au vorbit numai istoricii, cari n'au discutat problema până în adâncul ei.

Pe viitor, cuvântul îl au arheologii, filologii și filosofii, cari studiind condițiile de desvoltare ale neamului românesc, să poată determina adevăratele caracteristice, desbrăcat de orice alte tendințe, decât aceea de stabilire precisă, științifică, a adevărului.

Pământul nostru este plin de urme istorice mult mai vechi epocii romane, cari cercetate vor fi revelatoare.

Nu se poate crede, că într'un timp așa de scurt, coloniștii aduși de Traian ar fi putut de naștere unei civilizații așa de înfloritoare, dacă n'ar fi găsit aci, în Dacia, un mediu prielnic, un alt popor pe care să se altoiască, — căruia împrumutându-i cultura, prin regenerarea și adaptarea sufletului, cari au înlesnit însușirea condițiunilor fizice. — să se topească în timp așa de scurt, închegând până la sfârșitul secolului al XIV un stat unitar, cu limbă, tradițiuni, unelte agricole și casnice, obiecte, etc. aceleași în toate părțile locuite de Români,

Din punct de vedere psihologic, poporul nostru este cel mai adaptat mediului fizic, căci este așezat pe un pământ cum rar s'a întâmplat altor popoare.

Această conformațiune a înlesnit comunicațiile, înrăurind predispoziția psihofizică a săteanului nostru pentru deplasările depărtate.

Ea se datorește poate și lipsei de orașe, ceea ce a făcut ca schimbul să se facă la distanțe mari,

Alte caracteristici psihofiziologice determinate de mediu sunt: lipsa de atenție deosebită pentru femei, viața de vânători, eroismul simplu și rece cari dovedesc tot atâtea calități.

O pildă că în trecutul nostru nu s'a putut dezvolta simțul prevederei, este și cultura porumbului practică mai ales de săteni, pentru înlesnirea de cultură și hrană ce oferă.

Limba nu este numai o unealtă, ci și un mijloc de înfărire și afirmare culturală, fiind cimentul naționalității.

Clasicismul a fost adoptat de mai toate popoarele și este o șansă pentru noi că suntem de limbă romanică, putând impune prin posibilitățile de dezvoltare ale limbii, așa cum cer acei cari, afirmă tradiționalismul drept factor de conducere în Stat.

Ceilați, cer îndrumarea Statului spre cultura practică, folositoare, care înlesnind poporului să se dezvolte, îl va aduce mai repede în concertul civilizației celorlalte popoare.

D-sa a încheiat, recomandând școli practice pentru popor, o enciclopedie cu noțiuni tehnice, sfaturi practice și cunoștinți imediate, cari să fie la îndemâna oricui, — cum și a unei legi mai democratice, care să îngăduie dezvoltarea nestingherită a culturii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dezideratele congresului dela Galați.

1. Să se restituie învățătorilor de toate gradele sumele cari li-au fost oprite pe anii 1927 și 1928 prin călcarea legii armonizării.

2. Incadrarea învățătorilor în legea armonizării să se soluționeze astfel :

înv. ajut. tip 4 . . .	175 lei aur
înv. prov. tip 6 . . .	250 lei aur
înv. def. tip 7 . . .	300 lei aur
înv. gr. II. tip 8 . . .	350 lei aur
înv. gr. I. tip 9 . . .	400 lei aur

3. Incadrarea s'ar mai putea face în raport cu salarizarea prof. sec., dându-se inv. gr. I 80% din sal. prof. sec. def. (tip. 12 . . 580 lei aur) și scoborând cu câte o treaptă în scara tipurilor de retribuțiune ale legii armonizării pe fiecare din celelalte grade ale învățământului primar.

În acest caz :

înv. gr. I s'ar încadra la tip 10 . . .	460 lei aur
înv. gr. II s'ar încadra la tip 9 . . .	400 lei aur
înv. def. s'ar încadra la tip 8 . . .	350 lei aur
înv. prof. s'ar încadra la tip 7 . . .	300 lei aur

4. Gradațiile corpului didactic să facă parte integrantă din salariu, precizându-se în lege că gradațiilor li se aplică același coeficient ca și salariilor.

În ce privește numărul gradațiilor, cerem, ca până la sfârșitul carierei, după fiecare 5 ani de funcționare, învățătorul să primească în mod automat o nouă gradație. Fiecare gradație va reprezenta 25% din salariul de bază.

5. Recunoscându-se necesitatea imperioasă a unei grabnice ridicări culturale a poporului nostru, corpul didactic să fie salarizat cu coeficienții acordați magistraților și ofițerilor.

6. Retribuțiunea corpului didactic să ajungă la paritate aur în maximum doi ani.

7. Să se plătească și învățătorilor rurali suplimentul de locuință urbană II (10%), așa cum se plătește magistraților cari domiciliază în comune rurale.

8. Să se acorde directorilor de școală primară o diurnă de 75 lei aur lunar la școlile cu până la patru clase și de 100 lei aur lunar la școlile cu până la șapte clase.

9. Conform art. 16 din statutul funcționarilor publici și art. 28 din legea armonizării să se plătească învățătorilor diurne de deplasare pentru orice deplasare, făcută în interes de serviciu sau ordonată.

10. Învățătorilor să li se plătească orele suplimentare, calculându-se prețul unei ore după întreaga sumă pe care o primește salariatul și fixându-se numărul orelor obligatorii la 28.

11. Să se plătească suplimentele de familie, conform legii armonizării.

12. Pensile corpului didactic să fie egale cu salariul de activitate al gradului respectiv. Pensionarea să se facă indiferent de vârstă, după 30 ani de serviciu.

Chestiuni curente.

1. Învățători înaintați pe loc, recrutați după legea veche dinaintea de război, cer să fie asimilați în grad, fără alte inspecții, cu învățătorii de gradul I de azi.

2. Preoții-învățători să fie retribuiți cu jumătate din salariul primitor al gradului cu care servesc în învățământ.

3. Ministerul instrucțiunii să înlesnească funcționarea băncilor învățătoresci județene, autorizând ca depunerile pentru capitalul social și împrumuturi să se facă prin rețineri din statul de salar.

4. Toți învățătorii din toate ținuturile alipite, cari au obținut diploma de învățător și numirile în învățământ în baza legilor respective din acele provincii și au avut la promulgarea legii învățământului primar (1924), 3 resp. 6 și 12 ani serviți în învățământ, să fie încadrați în gradul de învățător definitiv respectiv gr. II și gr. I cu data de 1 Septembrie 1924, data punerii în aplicare a legii noi; urmând apoi, ca toți aceștia la împlinirea a 6 resp. 12 ani să fie înaintați în mod automat la gr. II și I, fără nici o restricțiune, adică fără examene de înaintare și inspecții speciale. Diferența de salar, care rezultă din această neîncadrare în dauna învățătorilor din provinciile alipite și care ar atinge suma de aproximativ 16 milioane lei, să fie restituită celor păgubiți.

5. Să li se socotească învățătorilor din provinciile alipite dublu la pensie anii petrecuți în războiu în armata rusă și austro-ungară.

6. La art. 77 din noua lege a pensiilor să se adăugă următorul alineat: „Deasemenea se acordă a face vărsămintele salarului primit și pentru funcționarii cari au fost plătiți de comunele rurale și cari azi sunt titulari“.

Congresul își însușește și următoarele deziderate, votate de congresul general dela Cernăuți (1926).

a) Sporul de 50% ce se acordă învățătorilor cari profesază în județele cteroglate să se calculeze la întreaga sumă primitoare. Acest spor să se acorde și învățătorilor cari funcționează în centre mari sau industriale, unde viața e mai scumpă decât în alte părți ale țării.

b) Salarul să se plătească la 1 ale fiecărei luni.

c) Gradația de războiu să se facorde și tuturor învățătorilor mobilizați sub orice formă și ori unde și-ar fi exercitat serviciul în campania 1916—1918 și tuturor normaliştilor absolvenți ai școalelor normale în Iulie 1916, cari n'au putut să-și ia posturi în învățământ la timp din cauza războiului; tuturor învățătorilor cari au fost în campanie la „Crucea-roșie“; tuturor suplinitorilor cari a făcut campania, fiind în învățământ numai suplinitori, dar cari după campanie au devenit titulari.

Această dispoziție să se întindă și asupra provinciilor alipite începând cu anul 1914.

d) Asistența pentru boale grele, cazuri forțate, împovărări familiare, să fie în sarcina Ministerului și a unei case de asistență, care să funcționeze pe lângă asociațiile județene.

e) Să se întemeieze căminuri, în centrele universitare pentru învățători.

f) Fiii de învățători, cari urmează la școlile secundare, să fie scutiți de taxe școlare.

g) Să se formeze căminuri pentru învățători în toate stațiunile balneare și climaterice mai însemnate din țară.

h) Învățătorii titulari din comunele rurale să fie improprietăriți în comunele respective.

i) Învățătorilor, cari au fost improprietăriți și apoi șterși de pe tablourile de improprietărare pe motivul transferării în alte comune și deposedați de loturile cu cari fuseseră improprietăriți, să li se dea loturile de cari au fost deposedați.

j) Învățătorii urbani să fie deasemenea improprietăriți cu terenuri pentru locuințe în orașele unde funcționează și să fie ajutați în scopul de a-și face locuințe.

k) Învățătoarele cari au servit în timpul războiului la „Crucea-roșie” să fie și ele improprietărite.

m) Deasemenea să fie improprietărite și toate învățătoarele ai căror bărbați n'au fost improprietăriți.

n) Să se aplice legea, art. 159, par. 3, în ceea ce privește improprietărarea.

o) Să se acorde corpului didactic reducerea de 75% pe C. F. R., așa cum o au și ofițerii.

Chemarea către învățătorii României.

De vreme îndelungată ne străduim să concentrăm sufletul întregii învățătorimi în jurul unei Asociații, care să nu fie numai un simbol, ci o puternică forță organizată și activă în slujba școlii poporului și a culturii naționale.

Până astăzi însă, cu toate silințele desfășurate de aproape trei decenii, marea Asociație unitară, sub al cărei steag să fie strânși, până la unul, învățătorii țării, nu este încă o realitate.

Ambiții călăuzite, adesea de mobile străine de interesele superioare ale școlii și slujitorilor săi, slăbiciunea spiritului de solidaritate, fără care nimic temeinic nu se poate realiza, nepă-

sarea, vrajmaşa cea mai neîmpăcată a faptei rodnice şi durabile — au stat mereu în calea înfăptuirii ei.

Toate acestea însă trebuie să se sfârşească şi învăţătorimea e datoră să deschidă drumul nou de spornică activitate, pentru şcoală şi pentru cultura poporului.

Tăria noastră se întemeiază pe capacitatea noastră profesională, pe munca noastră perseverentă, pe spiritul nostru de solidaritate şi de ordine şi de înţelegerea adâncă a luptei ce suntem dator să desfăşurăm pe terenul-naţional, pentru întărirea României întregite.

Pe aceste temelii şi pentru dobândirea tuturor posibilităţilor care să facă din învăţătorime cea mai formidabilă unealtă de ridicare concentrată a unanimităţii învăţătoreşti, este marea chemare a vremii.

Ne-o poruncesc înaintaşii învăţământului pentru popor — cari s'au străduit să ne lumineze calea către cultură şi civilizaţie.

Ne-o impun cele două mari comandamente ale zilelor noastre: muncă şi creaţie.

Ne-o cere un neam întreg care a doua zi după realizarea unităţii sale naţionale şi politice, vrea să-şi afirme în lume puterile genului să creator şi să-şi cucerească un loc de cinste în rândurile umanităţii.

Chemăm deci pe toţi învăţătorii României, bătrâni încărunţiţi în nobilă trudă şi tineri încălzii de flacăra misiunii să intre în organizaţiunea Asociaţiei noastre generale lăsând, la intrare, toate preocupările străine de şcoală şi profesiunea noastră.

Să nu rămână nici un învăţător al neamului departe de altarul unde se va zămisl unitatea sufletului învăţătorec şi viitorul naţiunii.

Ar fi, din partea aceluia, o lipsă de conştiinţă şi o dezertare dela datorie.

Numai dacă vom fi o putere organizată, în serviciul culturii, vom fi în măsură să cerem şi să dobândim toate mijloacele necesare, pentru a fi puşi în putinţă să ne îndeplinim nobila misiune — care iese din cuprinsul intereselor noastre profesionale şi intră deadreptul în cadrul larg al mărilor interese naţionale.

Cu credinţă în măreţia idealului ce urmărim, cu hotărîrea de a nu da înapoi până la isbândire, să pornim cu entuziasm la acţiune şi organizare pe tot cuprinsul pământului românesc, încheagând, în fine visul generaţiilor trecute şi cea mai frumoasă înfăptuire a generaţiei noastre.

(ss) Vasile Păunescu, D. V. Toni, Leon Mrejern.

No. 866—1929.

În cele ce urmează, se comunică posturile vacante în învățământul primar și de copii mici din județul Bihor, în vederea transferărilor pe data de 1 Septembrie 1929. Aceste p^osturi sunt publicate în Monitorul Oficial No. 25 din 31 Ianuarie crt.

Învățătorii cari doresc să fie transferați în unul din posturile publicate vacante sau devenite vacante prin transferarea altora își vor înainta cererile referitoare până cel mult la 25 Martie crt. Revizoratului școlar. Cererile vor fi timbrate cu timbru de 10 lei și vor fi însoțite de acte justificative ale motivelor invocate pentru transferare.

Se atrage atențiunea d-lor învățători, că nici o cerere care nu întrunește condițiile art. 237 și următorii din regulament, nu va fi luată în considerare.

Tabloul posturilor vacante

BCU Cluj din județul Bihor

Aleșd p. III b., Aleșd VI b., Atiaș p. II f., Arpășel p. II f., Băleni I b., Belegeni I b., Borod IV f., Boffeu I b., Bulz IV b., Bulz V f., Borumlaca II f., Bucuroaia I b., Burzuc III b., Broaște I b., Bicaciu I b., Bicaciu III b., Cefa III b., Cefa II f., Ciulești I b., Cetea I b., Ciuntești I b., Damiș I b., Decănești I b., Diosig I b., Dobricionești II b., Drăgoteni I b., Dumbrăvița Mică I b., Fâșca I b., Fâșca II f., Forosig I b., Groși Beliu I b., Ghighișeni II f., Gurbediu Tînca IV f., Ghița I b., Ginta II b., Hidisețnan II f., Hăncești I b., Husasău Tileagd II f., Homorogul Român III b., Homorogul Român IV f., Hoțârel I b., Hinchiriș I b., Hinchiriș II f., Ianoșda III b., Iuanîș I b., Călățea I b., Cărand I b., Cristur II b., Colonia Regina Maria I b., Cărăsău I b., Cărăsău II f., Căbești I b., Cociuba I b., Chișirid I b., Cheșa I b., Cheriu I b., Cheriu II f., Chișlaz I b., Chișlaz II f., Cacuciul nou II b., Chișcău I b., Chistag I b., Cornișel II f., Cresuea I b., Craiova I b., Cărendeni I b., Crâncești I b., Coroi I b., Copăceni I b., Călăcea I b., Cuzap II f., Cheș I b., Colești I b., Lăzăreni-Sohodol I b., Lugoșul de jos II f., Mierag I b., Olcea I b., Ortiștag II f., Pădurea Neagră I b., Pietrani Beiuș I b., Popești II f.,

Poeni de Sus I b., Poeni de jos I b., Pocioveliste I b., Răbăgani II f., Râpa II f., Remeți II f., Remeți-Poiana I b., Roit III f., Saca I b., Săldăbagiu Munte I b., Sălard VI b., Sănnicolaul Român I b., Sănnicolaul Român IV b., Sănnicolaul Român VI f., Sănniclaul Român VII b., Săcueni IV b., Săucani I b., Săliște Pom. I b., Săntelec I b., Săntelec II f., Sărbești I b., Sărand II f., Săntlazar II f., Suiug I b., Suiuș II f., Salonta Mociar I b., Susag I b., Șuștiu I b., Seliște Beiuș I b., Sănmartin Beiuș I b., Tărcăița I b., Tărcăia I b., Tălmăciu I b., Tăgădău II f., Telec I b., Tilecuș I b., Tinăud I b., Topa de sus I b., Tulca băeți IV b., Tulca fete IV f., Valea Mare Criș II f., Valea Neagră de sus I b., Valea Neagră de jos I b., Varviz I b., Săntandrei I b., Parhida II b.,

Grădini de copii rurale.

Aleșd II f., Băiță I f., Girișul de Criș I f., Ginta I., Cherchiu I f., Olosig I f., Sălard I f., Uileac de Munte I f., Urvind I f., Tinca I f.

Grădini de copii urbane.

Salonta II f., Salonta III f., Salonta IV f., Beiuș I f., Beiuș II., Oradea No. IV II f., Oradea No. V. II f., Oradea No. VI. II f., Oradea No. VII. I f., Oradea No. VIII. I f., Oradea No. IX. I f., Oradea No. IX. II f., Oradea No. X. University Library Cluj

Posturi urbane.

Salonta II b., Salonta III b., Salonta IV f., Salonta șc. agron. IV f., Salonta șc. agron. V f

Oradea 6 Februarie 1929.

No. 1239—1929.

Potrivit adresei No. 6039—929 a Cercului de recrutare Oradea, se comunică învățătorilor ofițeri de rezervă cari funcționează în acest județ „indatoririle ce le au și anume:

1. Trebuie să se prezinte la cercul de recrutare din Oradea în cursul luni cu Model E. I. sau să trimită acest carnet cel mai târziu până la 30 Martie a. c. pentru a se face viza anuală.

2. Acei cari nu se vor putea prezenta personal vor trimite Cercului odată cu carnetul și un raport în care vor arata: Numele, pronumele, gradul, Corpul de trupă căruia aparține, anul nașterii, al înaintării ca ofițer, al înaintării în ultimul grad, numărul decretelor în baza cărora au fost înaintați, domiciliul stabil, studiile ce posedă, ocupațiunea civilă, specialitatea militară pentru care au fost instruiți și dacă posedă echipament de campanie.

3. Vor comunica prin scrisoare recomandată corpului de trupă căruia aparține Cercul de recrutare, pe raza căruia domiciliază și ultimul domiciliu (cel stabil).

4. Acei ofițeri de rezervă, cari încă nu posedă carnet model E. 1. vor înainta numai datele specificate mai sus.

Dovada trimiterii acestora prin postă o va face recipisa de recomandare. Cei ce se vor prezenta personal se vor prezenta în uniformă de campanie.

5. *Penalități.* Se atrage serioasa atențiune, că acei cari nu se vor conforma dispozițiilor de mai sus vor fi trimiși în fața Consiliului de războiu ca infractori la art. 7 din legea Ofițeri de Rezervă și pedepsiți conform art. 224 din Codul Justiției militare dela 15 zile până la 2 luni închisoare.

Învățătorii vizați în prezentul ordin, sunt datorți, ca până la data de 5 Martie crt. să înainteze Revizoratului școlar o dovadă scrisă, că a luat cunoștință de acest ordin precum și un tablou conținând datele de sub punctul 2.

Oradea, la 19 Februarie 1929.

No. 405—1929.

Se aduce la cunoștință celor interesați, că On. Minister cu ordinul No. 3911—929 a dispus, ca toți învățătorii excluși din învățământ pentru respingerea dela definitivat de 3 ori, se mențin ca suplinitori până la finele anului școlar.

Oradea, la 28 Ianuarie 1929.

No. 713—1929.

În baza ordinului No. 5035—929 al On. Minister, se face cunoscut că pentru a nu se da o interpretare greșită asupra încasării amenzilor aplicate părinților elevilor dela școalele primare particulare, vă fecem cunoscut, că în conformitate cu Art. 67 din Regulamentul legii inv. primar aceste amenzi se varsă comitetului școlar de pe lângă școala de *staf*, iar nu comitetelor școlare respective.

Dnii directori ai școlilor primare de stat vor supraveghia dacă acest ordin se execută întocmai.

Oradea, la 1 Februarie 1929.

No. 654—1929.

În baza ordinului No. 5170—929 al On. Minister se comunică celor interesați, că în urma avizului Insp. Generali Primari și

în conformitate cu dispozițiunile Art. 452 din reg. de aplicare al legii inv. primar, a dispus ca învățătorii ajutoți care se prezintă la examen de capacitate să fie obligați a se supune la examinarea medicală, așa precum se procedează cu candidații ce dau examen de admitere la șc. normale.

Oradea, la 5 Februarie 1929.

No. 649—1929.

În baza ordinului No. 707—929 al On. Minister, se face cunoscut celor interesați, că s'a aprobat ca învățătorii cari sunt conducători de bănci populare să poată lipsi dela școală în zilele când se face încheierea bilanțului băncii în cursul lunii Ianuarie și Februarie, iar la reședințele cercurilor să se pună la dispoziția organelor de control a băncilor o sală de clasă în timpul liber.

Oradea, la 5 Februarie 1929.

No. 209—1929.

On. Inspector Școlar cu No. 16359—928, din 8 Ianuarie 1929, ne aduce la cunoștință că Ministerul Instrucțiunii Dir. Gen. a inv. primar cu ordinul No. 165497—928 face cunoscut următoarele:

Dl. Augustin Caba, fost inspector școlar pentru construcțiile școlare și-a reluat postul de revizor inamovibil al județului Bihor pe ziua de 21 Decembrie 1928.

No. 999—1929.

Se aduce la cunoștință celor interesați, că On. Minister cu ordinul No. 2684—929 al On. Minister, potrivit dispozițiilor Art. 35 din legea învățământului particular, a dispus că la școlile particulare să se poată înscrie elevi de aceeași limbă maternă cu limba de predare a școlii

Oradea, la 13 Februarie 1929.

No. 338—1929.

În baza ordinului No. 361—929 al On. Minister, potrivit dispozițiilor jurnalului Consiliului de Miniștri, se dă la cunoștința d-ilor învățători, că s'au fixat normele de călătorie a funcționarilor și familiilor, în următoarele:

1. Învățătorii și familia lor, indiferent de salariile de bază

au dreptul a călători cu reducere de 50% pe C. F. R. în cl. II.

2. Soțiile și copiii au dreptul la 6 călătorii pe an în aceeași clasă.

3. Viza carnetelor se face de Revizoratul școlar în fiecare trimestru.

Oradea, la 23 Ianuarie 1929.

No. 2—1929.

Potrivit dispozițiilor Art. 76 din Regulamentul Comitetelor școlare, se convoacă adunarea generală județeană pe ziua de 10 Martie crt. ora. 10 a. m. în sala mare dela prefectura județului Bihor.

Intrucât la această dată nu s'ar întruni numărul regulamentar de membri, adunarea generală se convoacă pentru ziua de 17 Martie, aceeași oră și același locaș, cu mențiunea că această adunare va aduce hotărâri valide fără considerare la numărul celor prezenți.

La ordinea zilei:

1. Alegerea alor 4 membri în comitetul școlar județean, 2 pe un ciclu de 2 ani și 2 pe patru ani.

2. Darea de seamă a secretarului asupra activității Comitetului școlar județean și a Comitetelor școlare rurale pe anul trecut.

3. Fixarea contribuțiilor la cari vor fi impuse Comitetele școlare rurale în anul financiar.

4. Votarea bugetului de venituri și cheltuieli.

5. Aprobarea ajutoarelor pentru Comitetele școlare rurale, cari n'au mijloace indostulitoare.

6. Orice alte chestiuni cari privesc îndrumarea și bunul mers al comitetelor rurale, al învățământului primar, special și profesional și al răspândirii culturii în popor.

Oradea, la 6 Februarie 1929.

No. 8363—1928.

Ordinul No. 162293—928 al On. Minister se comunică pentru luare la cunoștință și conformare:

Sfta Episcopie a Hușilor și a Argeșului ne face cunoscut prin Ministerul Cultelor că dacă într'unele părți, relațiile dintre preoți și învățători sunt încordate, aceasta se datorește în cea mai mare parte faptului, că unii dintre învățători, fiind lipsiți de cel mai elementar bun simț, după ce potfese pe preoți la ședințele ș adunările culturale dela sate, îi batjocoresc în mod scandalos,

punând pe elevi să reciteze poezii și anecdote cu cuprins bațjocoritor la adresa preoților.

Cazuri de acestea vi s'au mai adus la cunoștință în trecut și totuși observăm că nu s'au respectat ordinele date în această privință.

Vă rugăm să dați ordine învățătorilor din județul ce conduceți ca să inceteze asemenea porniri față de preoți, căci numai așa se vor stabili bune raporturi între dânsii și corpul preoțesc, astfel se poate lucra cu peplină folos pentru luminarea prporului.

Oradea, la 17 Decembrie 1928.

No. 644—1929.

Dl. judecător Dr. Nesselrode din Oradea a scos de sub tipar broșura „Legea instanței adolescenților“ Aceasta broșură este indispensabilă învățătorilor în lupta contra criminalității minorilor, întrucât învățătorii sunt cei mai chemați a fi în ajutorul judecătorului minorilor atunci când e necesară o îndrumare pentru copii părăsiți sau ușuratici.

Pe lângă atribuțiunile sale ce le are învățătorul, este de dorit ca să desvolte și o activitate socială, promovând de o parte interesele copiilor orfani, iar de alta parte să fie în ajutorul minorilor cari trebuiesc mântuiți din depravarea morală, și întăriți spre bine astfel că, cu timpul minorii să devie membri folositori ai patriei și ai societății.

Prețul unui exemplar e 80 Lei și se poate comanda la autor
Oradea, la 15 Februarie 1929.

No. 336—1929.

Se aduce la cunoștința dlor diriginți, că On. Minister cu ordinul No. 172042—928 ne avizează, că imprimatele necesare școalelor primare și de copii mici stau la dispoziție și se pot comanda prin revizoratul școlar, depunându-se costul la cea mai apropiată percepție și înaintându-se recipisa acestui Revizorat pentru ulterioară afacere.

Imprimatele și prețurile lor sunt următoarele:

1. Cataloge de clasă pentru școli primare	Lei 6
2. Matricole „ „ „ „ „ „	20
3. Condici de prezență „ „ „ „	30
4. Registre de intrare și eșire „ „ „ „	30
5. Condici de expediție „ „ „ „	17
6. Registre inventare pentru „ „ „ „	15

7. Reg. de inspecții și pr. verbale	„	„	25
8. Carnete de înscriere și amendare	„	„	10
9. Liste de amenzi pentru școli primare	„	„	1
10. Situații școlare	„	„	1
11. Certificate de absolvire pentru școli primare			30
12. Registrul de prezență pentru școli de copii mici			13

Nu se vor admite în școli altfel de imprimate decât cele editate de On. Minister.

Toate comenzile se vor centraliza la Revizorat, și delegatul Revizoratului le va ridica de la On. Minister.

Pentru anul școlar în curs se vor face comenzile până cel mult la 15 Martie crt., iar în viitor până la 15 Septembrie al fiecărui an.

Oradea, la 16 Ianuarie 1919.

POSTA REDACȚIEI

Cu numărul prezent deodată se expediată și chitanța de abonament pe care dnii directori urmează a o încasa de la Comitetele școlare.

BCU Cluj / Central*University Library Cluj

Mai multora, cari ne trimit articole de interes local, le răspundem, că astfel de articole nu putem publica. Publicăm cu toată plăcerea articole de interes general luate din viața școlară și extrașcolară. În special rugăm pe dnii colegi să înceapă o discuție largă asupra multelor obstacole ce se pun în calea bunului mers al învățământului. Aceasta cu atât mai mult, că este vorba de modificarea legii învățământului primar și suntem convingși, că din discuțiile ce se vor deschide, se vor putea scoate concluzii, cari vor contribui la o bună și practică modificare a legii.

Articolele trebuie să fie scrise legibil și numai pe o singură pagină a hârtiei. De sigur ele trebuie să fie concise și bine documentate.

D-lui I. Titon. — Doleanțele și revindcărite învățătorilor ardeleni sunt binecunoscute și cei virați din județul Bihor au și înaintat cererile referitoare. Apelul trimis de Dv. nu mai e actual.

Cercul de lectură al înv. din Oradea, invită pe colegii cari sunt în trecere prin oraș să viziteze acest cerc — cu sediul în localul dintre prefectură și tribunal — unde pot găsi între orele 4—7 p. m. cărți, reviste, ziare, domino, table, șah și o primire colegială.

- „Ideia“, Str. Take Ionescu 10., București.
„Buletinul Educației Fizice“, Str. Major Ene, București.
„Datina“, T. Severin.
„Sufflet Românesc“, Str. Regina Elisabeta 28, Craiova.
„Educația“, Str. Termopile 6., București.
„Gazeta școlii“, Str. Barbu Catargiu 20., Craiova.
„Amicul școlii“, Aiud.
„Tribuna“, Loco.
„Revista generală a învățământului“, București.
„Răzeșul“, Bârlad.
„Vlăstarul“ șc. N. I. Buzău.
„Revista școlii“, S. Marchian, Botoșani.
„Flamura“, Bulev. Carol 69., Craiova.
„Voința școlii“, Piața Unirii 3., Cernăuți
„Viața școlară“, Revizoratul școlar, Satu-Mare
„Vestitorul“, Parcul Ștefan cel Mare, Loco.
„Ideia“, Str. Grigore Alexandrescu 99., București.
„Lamura“, Str. Latină 10., București.
„Scânteia“, Liceul Petru Maior, Gherla.
„Dumineca Poporului“, Librăria Sococ, Calea Victoriei 21.
București.
„Școala noastră“, „Revizoratul școlar“, Zălan.
„Școala Someșană“, „Revizoratul școlar“, Dej.
„Învățătorul“, Cluj, casa învățătorilor.

